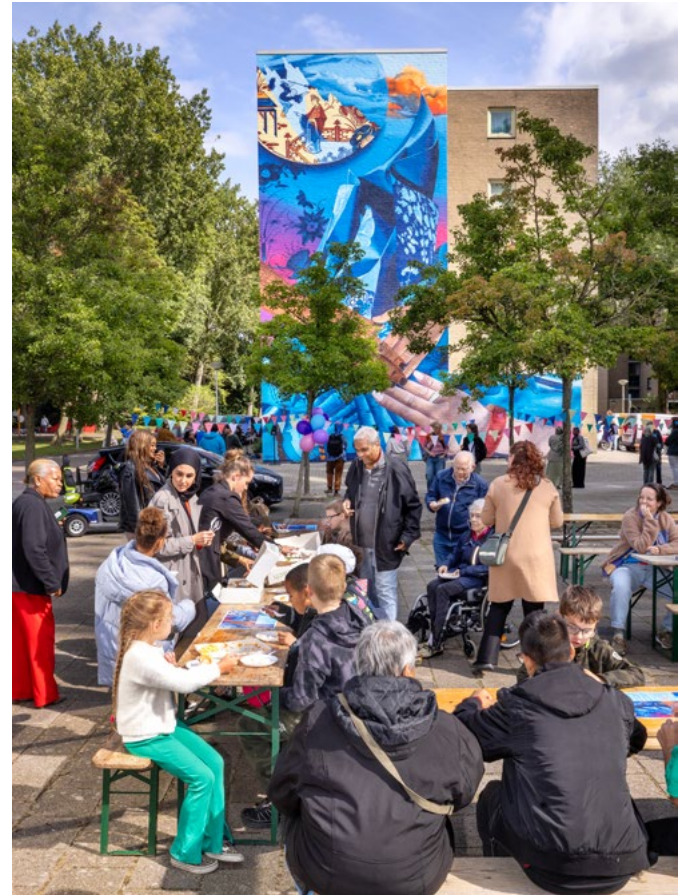
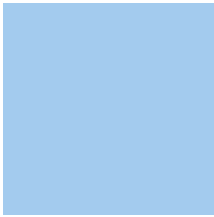

Nota Samen
thuis in Delft

Voorwoord

Delft is mijn thuis. Het is de stad waar ik al jaren met veel plezier woon, waar mijn kinderen opgroeien en waar ik deel uitmaak van verschillende gemeenschappen. Delft is de stad die ik deel met ruim 100.000 mensen die hier wonen. Als wethouder vind ik het belangrijk dat deze stad voor ons allemaal een veilig en rechtvaardig thuis is.

Maar dat gaat niet vanzelf. Zeker in deze periode waarin veel mensen zich soms verloren voelen door de gebeurtenissen in de wereld om ons heen. Een wereld waarin mensen tegenover elkaar staan op onderwerpen die het nieuws domineren. Waar mensen zich vaker lijken terug te trekken in hun eigen gelijk, in hun eigen bubbel. En waar sommige mensen zich niet veilig voelen om wie ze zijn en waar een deel van onze inwoners niet volwaardig mee kan doen.

Deze nota, met de titel *Samen Thuis in Delft*, beschrijft onze inzet voor een inclusieve stad waar iedereen zich thuis voelt, ongeacht afkomst, gender, seksuele gerichtheid, overtuiging, inkomen of beperking. Waarin iedereen zichzelf kan zijn, geaccepteerd wordt en mee kan doen. We willen werken aan een samenleving waarin mensen dichterbij elkaar komen te staan. Waar iedereen de kans krijgt zich te ontwikkelen en het beste uit zichzelf te halen.

Deze nota geeft richting aan ons beleid. Maar het is vooral een document dat wil inspireren. We willen een beweging in gang zetten waarin we samen met iedereen in Delft toewerken naar een inclusieve samenleving. Want we moeten het samen doen. Het is de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de gemeente en van iedereen die in Delft woont, werkt, studeert, onderneemt of vrijwilligerswerk doet. Alleen als we ons hier allemaal voor inzetten, kan een inclusieve samenleving tot stand komen.

Werken aan een inclusieve samenleving is een proces dat vraagt om inzet, geduld en doorzettingsvermogen. Hoewel de middelen beperkt zijn, is onze inzet des te groter. We geloven dat we met betrokken inwoners en partners stappen kunnen zetten die ertoe doen. Laten we toewerken naar dit gezamenlijke doel en samen van Delft een welkom thuis maken met gelijke kansen voor iedereen.

Mede namens het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Delft

Joëlle Gooijer, wethouder Inclusief Samenleven

Inhoudsopgave

Voorwoord	2	Ambitie 4 Iedereen verdient een volwaardige plaats in de samenleving	28
Nota in het kort	4	Emancipatie	28
Samen thuis in Delft	7	Gelijke kansen voor achtergestelde groepen	29
Nota 'Samen thuis in Delft'	8	Regenboogstad	29
Ambities	9	Vrouwenemancipatie	31
		Delftse Inclusie Agenda	32
		Wat gaan we doen	33
Samen maken we de stad	11	Ambitie 5 We erkennen het verleden en bouwen aan verbinding in het heden	34
De stem van Delft	12	Programma Koloniaal- en slavernijverleden	34
Samenwerkingsverbanden	12	De gedeelde geschiedenis van Nederland	35
		Onderdeel van onze Delftse geschiedenis	36
Ambitie 1 We zijn allemaal anders, maar Delft is ons thuis	13	Doorwerking van het verleden	36
Inclusief samenleven	13	Ons gezamenlijk verleden herdenken	37
Thuisgevoel in Delft in perspectief	14	Wat gaan we doen	38
Wat gaan we doen	14		
Ambitie 2 In Delft kan iedereen zichzelf zijn	16	Inclusieve gemeente	40
Discriminatie	16	Inclusief beleid	41
Racisme	17	Gezamenlijke opgave	41
Discriminatie in Delft	19	Wat doen we al	41
Wat gaan we doen	21		
Ambitie 3 Een andere mening hebben mag, dat respecteren we van elkaar	23	Monitoring en voortgang	46
Polarisatie	23		
Werken aan de voorkant van polarisatie	25	Financiën	48
Samen in Delft	25		
Wat gaan we doen	26	Bijlagen	52
		Bijlage I: In gesprek met de stad	53

Nota in het kort

Een stad waar iedereen zich thuis voelt

In Delft moet iedereen zich thuis kunnen voelen. Ongeacht waar je vandaan komt, wat je gelooft, wie je liefhebt, hoeveel je verdient of welke beperking je hebt. We willen een stad waarin niemand aan de zijlijn staat, maar iedereen de kans krijgt om mee te doen en mee te bepalen. Dat is het uitgangspunt van ons nieuwe beleid voor inclusief samenleven.

Waarom vinden we dat belangrijk?

Inclusie is nog geen vanzelfsprekendheid. Helaas zijn er nog steeds inwoners die niet gezien, gewaardeerd en gerespecteerd worden om wie ze zijn. Ze ervaren uitsluiting of discriminatie of krijgen niet dezelfde kansen als anderen, vanwege hun achtergrond, beperking, gender of levensovertuiging. Dat raakt mensen in hun dagelijks leven: op school, op de arbeidsmarkt, in de zorg of gewoon op straat. Het zorgt voor pijn, wantrouwen en afstand tot de samenleving.

Dat willen we veranderen. Niet alleen omdat het rechtvaardig is, maar ook omdat Delft sterker wordt als iedereen mee kan doen. Verschillen maken onze stad rijker.

We vinden het belangrijk om de mensen die we nu nog niet bereiken, ook bij dit beleid te betrekken. Omdat zij vaak gebaat zijn bij een inclusieve samenleving, en omdat hun perspectieven onmisbaar zijn voor echte verandering. Samen met inwoners, organisaties en ondernemers bouwen we aan een Delft waarin inclusie de norm is, mensen elkaar leren kennen, en er ruimte is voor ontmoeting en ongemakkelijke gesprekken.

Wat willen we bereiken?

De nota *Samen thuis in Delft* beschrijft het beleid waarmee de gemeente vanaf 2025 doelgericht werkt aan een inclusieve samenleving. Een stad waar je jezelf kunt zijn, waar je meetelt en waar ruimte is voor verschil en verbinding.

Dit kunnen we als gemeente niet alleen. Samen met inwoners, organisaties, ondernemers en onderwijsinstellingen bouwen we aan een Delft waarin iedereen zich thuis voelt. We doen dit op basis van vijf ambities die samen de basis vormen voor een sterke en samenhangende aanpak:

1. We zijn allemaal anders, maar Delft is ons thuis.
2. In Delft kan iedereen zichzelf zijn.
3. Een andere mening hebben mag, dat respecteren we van elkaar.
4. Iedereen heeft recht op een volwaardige plaats in de samenleving.
5. We erkennen het verleden en bouwen aan verbinding in het heden.

Vijf ambities, vijf thema's

De vijf ambities vormen samen de kern van het beleid voor een inclusieve samenleving. Elke ambitie is verbonden aan een centraal thema. Door deze koppeling ontstaat een samenhangende aanpak die richting geeft aan wat we doen en hoe we het doen.

I. We zijn allemaal anders, maar Delft is ons thuis

Thema: Inclusief samenleven

In een inclusieve samenleving worden verschillen geaccepteerd en vormen ze geen aanleiding tot uitsluiting of spanning. We zetten in op verbondenheid, gelijke kansen en het tegengaan van uitsluiting. Iedereen moet zich welkom voelen en mee kunnen doen. In de buurt, op school, op het werk en in de stad. Dit vraagt om gemeentelijke regie, maar ook om inzet van partners in de stad.

2. In Delft kan iedereen zichzelf zijn

Thema: Discriminatie tegengaan

Discriminatie vormt een hardnekkig maatschappelijk probleem. Mensen worden ongelijk behandeld vanwege kenmerken zoals huidskleur, geloof of beperking. Dit is niet alleen verboden, maar heeft ook grote gevolgen: mensen kunnen zich terugtrekken uit de samenleving of het vertrouwen in instanties verliezen. We vinden discriminatie onacceptabel en bestrijden het actief in Delft. We maken het zichtbaar en bespreekbaar, vergroten de bewustwording en moedigen inwoners aan om meldingen te doen. Het doel is een samenleving waarin inwoners en organisaties discriminatie herkennen, bespreekbaar maken en gezamenlijk tegengaan. Samen werken we aan een stad waarin iedereen gelijke behandeling ervaart.

3. Een andere mening hebben mag, dat respecteren we van elkaar

Thema: Omgaan met polarisatie

Meningsverschillen horen bij een gezonde democratie, maar kunnen uitgroeien tot spanningen als groepen elkaar niet meer begrijpen. We willen voorkomen dat tegenstellingen uit de hand lopen. We investeren in ontmoeting, dialoog en wederzijds begrip. Het doel is om in een vroeg stadium polarisatie te herkennen en aan te pakken. Als er toch conflicten ontstaan, zetten we in op herstel en nazorg om relaties te herstellen.

4. Iedereen heeft recht op een volwaardige plaats in de samenleving

Thema: Emancipatie

Niet iedereen in Delft ervaart dezelfde mate van vrijheid of mogelijkheden. Sommige groepen hebben extra ondersteuning nodig om volwaardig te kunnen meedoen. Delft ondersteunt actief groepen die structureel minder kansen krijgen, zoals

vrouwen, mensen met een beperking en LHBTI+-personen.

We werken aan het doorbreken van structurele ongelijkheid via gerichte ondersteuning en samenwerking met maatschappelijke partners. En we maken ruimte voor ontwikkeling, meedoen en zelfbeschikking.

5. We erkennen het verleden en bouwen aan verbinding in het heden

Thema: Programma Koloniaal- en slavernijverleden

Een belangrijk aspect van het inclusiebeleid is het erkennen van het Nederlandse koloniaal- en slavernijverleden. We staan stil bij dit verleden en erkennen hoe dit tot op de dag van vandaag doorwerkt. We versterken bewustzijn, begrip en verbinding via diverse activiteiten, dialoog, herdenking en educatie. Zo bouwen we aan wederzijds begrip, het doorbreken van vooroordelen en werken we aan een gezamenlijke toekomst waarin discriminatie, racisme en uitsluiting geen plaats meer hebben.

Zo houden we zicht op impact

Inclusie laat zich niet altijd vangen in cijfers, maar we blijven scherp monitoren wat de voortgang en impact is van ons beleid voor Inclusief samenleven. We organiseren jaarlijks open gesprekken met inwoners om signalen en ervaringen uit de stad op te halen. Ook monitoren we structureel trends en ontwikkelingen met de resultaten uit de Delftse Omnibusenquête.

Samen maken we Delft inclusief

Een inclusieve samenleving vraagt veel van ons allemaal. Delft wil veel bereiken, maar heeft te maken met beperkte middelen. De uitvoering van de visie uit de nota *Samen thuis in Delft* is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de hele gemeentelijke

organisatie, waarbij alle afdelingen bijdragen vanuit hun eigen expertise en programma's omdat inclusie raakt aan alle gemeentelijke opgaven. Maar een echt inclusief Delft maken we samen met de stad. Gemeente, inwoners, maatschappelijke organisaties, ondernemers en onderwijsinstellingen: iedereen draagt bij. We bouwen aan een stad waar verschillen worden omarmd, waar ruimte is voor open gesprekken en waar iedereen zich welkom voelt. Daarbij hoort ook geduld en de bereidheid om ongemak en misverstanden samen te overwinnen. Alleen door elkaar te willen begrijpen en samen verantwoordelijkheid nemen, maken we van Delft een stad van en voor iedereen.

Samen thuis in Delft

Delft staat internationaal bekend om het Delfts Blauw en Johannes Vermeer. In Nederland denken velen aan Willem van Oranje, de koninklijke grafkelder in de Nieuwe Kerk, de TU Delft en het historische stadscentrum met zijn grachten. Delvenaren en Delftenaren zullen daar afhankelijk van hun interesses en waar ze wonen bijvoorbeeld de Oude Jan, molen De Roos, de Hoven, de Delftse Hout of Schieoevers aan toevoegen. Voor inwoners is Delft bovenal de stad waar zij leven. Een thuis waar zij zichzelf willen zijn en mee willen doen in de samenleving, ongeacht afkomst, gender, seksuele gerichtheid, overtuiging of beperking. Helaas is dat nog niet voor iedereen vanzelfsprekend.

Hoewel we in Delft, net als in de rest van Nederland, streven naar een inclusieve samenleving, worden mensen nog steeds buitengesloten, niet volledig geaccepteerd of om verschillende redenen uitgesloten van volwaardige deelname aan de samenleving. In onze stad spelen, net als elders, maatschappelijke discussies die raken aan diversiteit en inclusie. Denk aan thema's zoals:

- Acceptatie van LHBTI+-personen of de discussie rond de Week van de Lentekriebels
 - Zwarte Piet of het herdenken van het slavernijverleden
 - Etnisch profileren of de gevolgen van de toeslagenaffaire
 - Huisvesting van statushouders of racistisch wegpesten uit een wijk
 - Beveiliging van gebedshuizen na (inter)nationale spanningen
 - Beperkte toegankelijkheid voor mensen met een beperking
- Deze voorbeelden laten zien dat inclusie in de praktijk niet altijd vanzelfsprekend is en benadrukken het belang van gerichte en blijvende inzet voor een inclusieve samenleving.

Wat is een inclusieve samenleving?

Inclusie en inclusief samenleven zijn centrale begrippen in deze nota. Maar wat bedoelen we daar precies mee? Het is een breed begrip dat veel verschillende leefgebieden en maatschappelijke thema's raakt. Het is een onderwerp waar iedereen weleens mee te maken krijgt, in meer of mindere mate. Om helderheid te bieden over wat we bedoelen, hanteren we in deze nota de volgende definitie:

Een inclusieve samenleving is een samenleving waarin iedereen zonder obstakels mee kan doen. Een inclusieve samenleving overstijgt verschillen als afkomst, gender, beperking, seksuele gerichtheid, opleidingsniveau, inkomen, overtuiging of leeftijd. Iedere inwoner heeft de kans om zich gelijkwaardig te ontwikkelen en om het beste uit zichzelf te halen. Een inclusieve samenleving omarmt diversiteit; iedereen accepteert en respecteert elkaar zoals ze zijn.

Nota 'Samen thuis in Delft'

Als gemeente zetten we ons op verschillende manieren in voor een inclusieve samenleving. Tot nu toe gebeurde dat nog te weinig in samenhang, vanuit één visie en beleid. In 2023 is een eerste stap gezet met het opstellen van inclusiebeleid met de [Delftse Inclusie Agenda](#) gericht op de toegankelijkheid voor inwoners met een beperking. Met de nota *Samen thuis in Delft* komt er een brede, samenhangende en overkoepelende aanpak. Deze nota vormt de leidraad voor de gemeentelijke visie en het beleid op inclusief samenleven. De kern van de nota bestaat uit vijf thema's: inclusief samenleven, discriminatie, polarisatie, emancipatie (inclusief het actieplan Regenboogstad) en het koloniaal- en slavernijverleden.

Van 2018 tot 2022 werkte Delft vanuit de nota *Iedereen Delftenaar* aan integratie in een veelkleurige samenleving. Deze benadering sluit niet meer aan bij de huidige tijd. De term 'integratie' is beladen voor sommige mensen en roept negatieve associaties op; zoals problemen met migranten en minderheidsgroepen en aanpassing aan de dominante norm. Vandaag de dag spreken we liever over inclusie: gelijke kansen, gelijkwaardigheid, acceptatie, anders mogen zijn, iedereen is welkom en kan meedoen. Met de nota *Samen thuis in Delft* sluiten we aan bij deze bredere, landelijke ontwikkeling.

De totstandkoming van de nota is een gezamenlijk proces geweest, met inbreng van inwoners, organisaties, gemeentelijke medewerkers, het college en de raad. Tijdens diverse participatiesessies is waardevolle input opgehaald. Vanaf 2025 starten we met de uitvoering van dit beleid. De nota dient als een praktische handleiding voor iedereen die met ons wil bijdragen aan een inclusieve samenleving. Tegelijkertijd voeren we binnen onze eigen gemeentelijke organisatie intern beleid door op het gebied van diversiteit en inclusie (D&I¹). Zo waarborgen we inclusie in de stad én geven we daar als gemeente zelf het goede voorbeeld in.

Ambities

Delft wil nu en in de toekomst een rechtvaardige, diverse en inclusieve stad zijn. Een stad waar iedereen zich thuis voelt, mee kan doen en waar mensen respectvol met elkaar omgaan. Daarom werken we toe naar een samenhangend beleid, gebaseerd op vijf ambities:

1. We zijn allemaal anders, maar Delft is ons thuis.
2. In Delft kan iedereen zichzelf zijn.
3. Een andere mening hebben mag, dat respecteren we van elkaar.
4. Iedereen heeft recht op een volwaardige plaats in de samenleving.
5. We erkennen het verleden en bouwen aan verbinding in het heden

Inclusief samenleven is een onderwerp dat voortdurend in ontwikkeling is, landelijk en hier in Delft, waarin sentiment en verhoudingen steeds veranderen en waarbij we doorlopend met en van elkaar leren. Daarom is deze nota geen statisch document, maar een richtinggevend kader dat meegroeit met maatschappelijke ontwikkelingen in de samenleving.

Door in deze nota aan te geven waar we nu staan, waar we naartoe werken en wat daarvoor nodig is, geven we richting aan het proces om een steeds inclusievere stad te worden. Het is ons doel om een beweging op gang te brengen en Delftenaren en Delftse organisaties te inspireren. Want alleen samen kunnen we van Delft een echt inclusieve stad maken.

Waar staan we nu?

Delft is een diverse stad waar mensen met verschillende achtergronden, overtuigingen en levenswijzen samenleven. Over het algemeen gaat dat goed, maar er is ruimte voor verbetering. Uit de Delftse Omnibusenquête² blijkt dat niet iedereen zich gehoord, gezien of thuis voelt in onze stad. Er is soms onbegrip over elkaars mening, overtuiging of leefstijlen. Sommige inwoners ervaren uitsluiting of achterstelling vanwege wie ze zijn, wat ze geloven of waar ze vandaan komen. Ook heeft niet iedereen gelijke kansen om zichzelf te ontwikkelen of een volwaardige plek in de samenleving in te nemen. Als stad staan we voor de opgave om die verschillen te overbruggen, zodat iedereen zich welkom en gewaardeerd voelt en de kans krijgt om mee te doen.

¹ D&I beleid is een verzameling van richtlijnen die een organisatie ontwikkelt om diversiteit, gelijkwaardigheid en inclusie op de werkvloer te bevorderen.

² De omnibusenquête is een tweejaarlijkse onderzoek van de gemeente Delft: <https://www.delft.nl/omnibusenquête>

Waar werken we naartoe?

Delft is een inclusieve stad, waar verschillen er mogen zijn. Het is de plek waar Delftenaren zich thuis voelen en thuis zijn. Iedereen kan meedoen, zich ontwikkelen en zichzelf zijn, ongeacht afkomst, gender, beperking, seksuele gerichtheid, opleidingsniveau, inkomen, overtuiging of leeftijd. We erkennen het verleden, met zijn ongelijkheden en uitsluiting, en bouwen bewust aan verbinding in het heden. Zoveel mensen, zoveel meningen: dat respecteren we van elkaar. Dat we allemaal verschillen, verrijkt ons als stad.

Wat is daarvoor nodig?

We bouwen aan een stad waarin ontmoeting, luisteren en het open gesprek centraal staan. Zo versterken we het wederzijds begrip en voorkomen we dat we tegenover elkaar komen te staan. We erkennen dat het verleden invloed heeft op het heden, en gebruiken die erkenning als basis om verbinding te creëren. Discriminatie en uitsluiting bestrijden we actief. Het is de norm dat iedereen kan meedoen in de samenleving. Iedereen heeft de kans om zich te ontwikkelen en het beste uit zichzelf te halen. Wie daar hulp bij nodig heeft, krijgt dat. Samen maken we Delft een welkom thuis met gelijke kansen voor iedereen.

Samen maken we de stad

Een inclusieve samenleving vraagt om inzet van iedereen. Het is de gezamenlijke verantwoordelijkheid van gemeente en iedereen die in Delft woont, werkt, studeert, onderneemt, of vrijwilligerswerk doet. Als overheid scheppen we de randvoorwaarden, met visie, beleid en ondersteuning, om inclusie in Delft te bevorderen. Maar de kracht zit in samenwerking. We staan aan het begin van een gezamenlijk proces en het vraagt van ons allemaal, gemeente, bewoners en organisaties in de stad, inzet en doorzettingsvermogen. Maar ook geduld, want het is nooit af en dingen gaan soms fout. Ook ongemak, botsingen en misverstanden zullen onderdeel van het proces zijn. Toch laten we ons niet ontmoedigen. We blijven gericht op het gezamenlijke doel: een stad waar iedereen zich welkom voelt en gelijke kansen heeft.

De stem van Delft

Om beleid te maken dat echt aansluit bij de leefwereld van Delftenaren, is hun inbreng onmisbaar. Daarom organiseerden we gesprekken over onderwerpen die raken aan inclusief samenleven zoals je thuis voelen, discriminatie, polarisatie, emancipatie, het slavernijverleden en regenboogbeleid. We spraken met jongeren (van onder meer Stanislascollege en Pro Grotius), studenten van de TU Delft, bezoekers van Café Positief Gezond en diverse organisaties zoals de Ouderenbond (SSBO), de Delftse LHBTI+-vereniging DWH, de Stichting voor Inclusie en discriminatiebestrijding (iDb), het Kwartiermakers Comité Slavernijverleden Delft (KMC), het Vrouwen in Delft platform/Human House Delft, wijkregisseurs, de gemeenteraad en de adviesraad sociaal domein (ASD).

De betrokkenheid van de mensen die deelnamen aan deze gesprekken laat zien dat inwoners inclusief samenleven en de

thema's die daarbij horen belangrijk vinden. Veel mensen hechten waarde aan gelijkwaardigheid, diversiteit en verbinding. Tegelijkertijd lopen de meningen uiteen. Sommigen staan volledig achter de ambitie voor een inclusieve samenleving. Anderen voelen zich slechts deels of helemaal niet verbonden met bepaalde thema's. Er zijn ook mensen die het nut van gemeentelijk inclusiebeleid in twijfel trekken.

Juist daarom vinden we het belangrijk om ook de mensen die we nu nog niet of nauwelijks bereiken, bij dit beleid te betrekken. Omdat zij vaak gebaat zijn bij een inclusieve samenleving, en omdat hun perspectieven onmisbaar zijn voor echte verandering. Een inclusieve samenleving biedt ruimte aan alle stemmen. Iedereen moet zichzelf kunnen zijn, ook als je mening anders is dan die van een ander. Juist daarom is het belangrijk om met elkaar in gesprek te blijven. In de beweging naar een inclusief Delft blijven we Delftenaren actief betrekken bij het beleid.

Een nadere uitwerking van de gesprekken met inwoners is opgenomen in bijlage I *In gesprek met de stad*. Hierin zijn de opgehaalde inzichten en suggesties samengevat.

Samenwerkingsverbanden

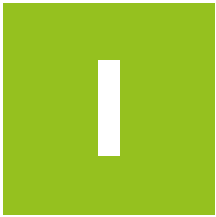
Een inclusieve samenleving kan alleen ontstaan als we samenwerken. De samenwerking met lokale partners, (maatschappelijke) organisaties en het bedrijfsleven in de stad is cruciaal. In Delft zijn al verschillende organisaties en inwoners actief op het gebied van diversiteit en inclusie. Denk bijvoorbeeld aan het KMC, DWH, DOK (de bibliotheek van Delft), het Cultuurhuis Delft, het Vrouwen in Delft platform/Human House Delft, Museum Prinsenhof Delft met 'de Delftse Blik', en onze

regionale partner Stichting iDb. Daarnaast wordt er ook binnen diverse verenigingen en gemeenschappen, soms minder zichtbaar, gewerkt aan een inclusieve samenleving.

Bovenstaande is slechts een greep uit de initiatieven die Delft rijk is. Er zijn nog veel meer partijen actief, maar niet iedereen is even zichtbaar. Daar wil de gemeente de komende jaren verandering in brengen. Zichtbaarheid is nodig om elkaar te vinden en te verbinden, zodat nieuwe samenwerkingsverbanden kunnen ontstaan. Meer samenwerking betekent meer mogelijkheden om samen te bouwen aan respect, begrip en acceptatie van verschillen.

Deze nota is mede gebaseerd op landelijke kennis. Een inclusieve samenleving is een onderwerp waar veel onderzoek naar is en wordt gedaan en waar veel gemeenten visie, beleid en actieplannen voor hebben ontwikkeld. We hebben verschillende gemeenten gesproken, conferenties en bijeenkomsten bezocht en verscheidene onderzoeken en rapporten geraadpleegd. Dat blijven we doen: leren van wat elders werkt, zodat Delft zich steeds verder kan ontwikkelen als inclusieve stad.

Inclusief samenleven

In een inclusieve samenleving doet iedereen mee, ongeacht de onderlinge verschillen. Hindernissen die deelname in de weg staan, worden weggenomen. In zo'n samenleving voelen inwoners zich thuis en denken organisaties inclusief. Delft wil zo'n stad zijn: rechtvaardig, divers, inclusief en met oog voor elkaar. Hoewel Delft voor veel inwoners al voelt als thuis, geldt dat helaas niet voor iedereen. Er zijn Delftenaren die zich niet veilig of geaccepteerd voelen. Sommigen ervaren uitsluiting of het gevoel dat ze niet zichzelf kunnen zijn. Dat moet anders.

Je thuis voelen

Thuisgevoel gaat over jezelf kunnen zijn. Ongeacht afkomst, gender, seksuele gerichtheid, inkomen, overtuiging of beperking jezelf kunnen zijn en kunnen meedoen. Het is een emotie: je prettig, veilig, begrepen en gerespecteerd voelen. Dat kan in je land, huis, straat, wijk of stad. Iedereen heeft andere behoeften, maar we delen de wens om erbij te horen en ons thuis te voelen. Een inclusieve samenleving vraagt dat we voorwaarden scheppen, zodat iedereen zich welkom en thuis voelt. Dat begint met inclusief denken.

Inclusief denken

Inclusief denken begint met een open, lerende houding en een 'growth mindset' (inclusief denken kun je leren). Het vraagt nieuwsgierigheid, bewustzijn van eigen vooroordelen, en het erkennen van meerdere perspectieven. Organisaties die inclusief ontwerpen, doen dat bijvoorbeeld vanuit de behoefte van mensen, niet vanuit techniek of systeem. Ze verplaatsen zich in gebruikers met verschillende achtergronden en betrekken hen actief bij het ontwerpproces. Zo gaan zij er niet automatisch vanuit dat iedereen op henzelf lijkt.

Ambitie I

We zijn allemaal anders, maar Delft is ons thuis

Delft is een diverse stad, gevormd door een rijke verscheidenheid aan mensen. Die diversiteit is geen gegeven, maar een kracht die we koesteren en actief waarderen. In Delft wonen mensen van verschillende leeftijden, achtergronden en overtuigingen: geboren en getogen Delvenaren, Delftenaren hier naartoe verhuisd vanuit andere steden of landen, personen met mentale of fysieke beperkingen, mensen met uiteenlopende politieke ideeën, levenswijzen, inkomens, geloofsovertuigingen, genderidentiteiten en seksuele oriëntaties. We zijn allemaal anders, maar hebben één gemeenschappelijk thuis: Delft.

Onze ambitie is helder: Delft moet een welkom thuis zijn voor iedereen. Een stad waar je jezelf kunt zijn, erbij hoort en actief kunt meedoen. Vanuit het beleidsterrein Inclusief samenleven stimuleren en bevorderen we bewustwording, verbinding en een inclusieve manier van denken en handelen. En we bestrijden discriminatie, vooroordelen en uitsluiting. Daarom investeren we in ontmoeting en dialoog, in het leren kennen van elkaar en het bouwen aan onderling begrip. Maar we kijken ook naar onszelf als gemeentelijke organisatie. Inclusief denken en doen wordt een integraal onderdeel van alles wat we doen.

Thuisgevoel in Delft in perspectief

Uit recent onderzoek van het SCP blijkt dat de meeste Nederlanders positief zijn over de sociale cohesie in hun buurt: 90% geeft aan zichzelf te kunnen zijn en 74% vindt dat buurtbewoners prettig met elkaar omgaan.³ Tegelijk laat het onderzoek zien dat dit niet voor iedereen geldt. Vooral verschillen in inkomen en opleidingsniveau bepalen of mensen zich verbonden en thuis voelen in hun buurt. Ook ervaren veel Nederlanders spanning in het contact met mensen die anders denken.

In Delft meten we elke twee jaar hoe inwoners de sociale leefbaarheid ervaren: hoe gaan mensen met elkaar om, voelen zij zich verbonden en hoe zien zij hun buurtgenoten? De Delftse

resultaten liggen onder het landelijke gemiddelde. Uit de Omnibussenquête 2023³ blijkt:

- 59% van de inwoners vindt dat mensen in hun buurt er graag wonen.
- 55% ervaart prettig contact in de buurt.
- 43% voelt zich thuis bij de mensen in de buurt.
- 28% voelt zich niet verbonden met de buurt.
- 29% ervaart weinig gezelligheid en saamhorigheid.

Veel inwoners voelen zich thuis in hun buurt, maar er zijn ook groepen die zich buitengesloten of niet verbonden voelen. Het versterken van sociale cohesie en het creëren van een welkom thuis vraagt daarom om extra inzet op ontmoeting en verbinding. Inclusie begint daarbij bij onszelf: wie zich bewust is van

uitsluiting of vooroordelen kan het verschil maken door het gesprek aan te gaan en open en nieuwsgierig te zijn naar de ander.

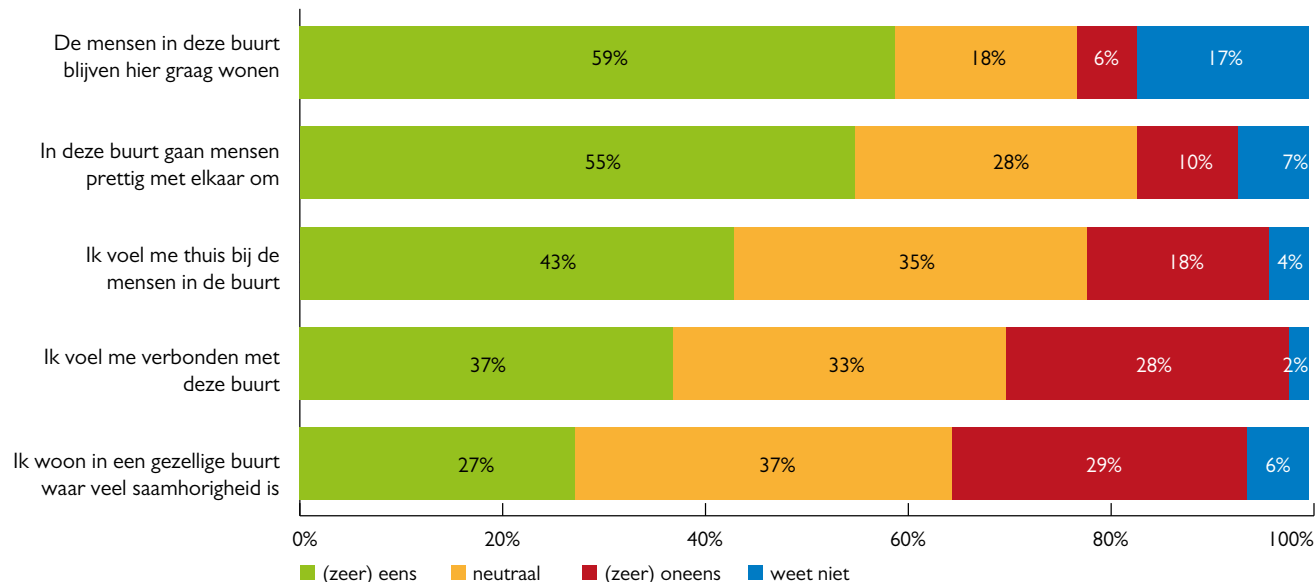
Wat gaan we doen

In vrijwel alle gesprekken met de stad kwam dezelfde oproep naar voren: inclusief samenleven vraagt om meer dan beleid op papier. Het vraagt om structurele aandacht, concrete actie en een zichtbare voorbeeldrol van de gemeente. Inwoners willen geen tijdelijke betrokkenheid, maar blijvende erkenning en verbinding. Niet praten over, maar met mensen. Denken kan en mag niet door de overheid bepaald worden; de gemeente schept randvoorwaarden waarin iedereen zich veilig en vrij kan uiten. Essentieel voor een gevoel van thuis zijn: ontmoeting, veiligheid, herkenning en verbinding en een schone, toegankelijke leefomgeving. Toch voelt niet iedereen zich in Delft even welkom. Sommige groepen ervaren uitsluiting of drempels om volwaardig mee te doen. Inclusie moet daarom structureel worden verankerd in beleid en praktijk, zichtbaar in buurten en gedragen door de hele stad.

Daarom zetten we in op concrete acties die bijdragen aan structurele verandering. Onderstaand overzicht laat zien wat we gaan doen en hoe we dat aanpakken. We werken samen met inwoners, organisaties en partners in de stad. We leggen verbinding tussen mensen, ondersteunen initiatieven en zorgen voor ruimte om ervaringen te delen en elkaar beter te begrijpen. Ook kijken we kritisch naar onze eigen rol als gemeente: hoe dragen wij bij aan een inclusieve stad? Zo bouwen we stap voor stap aan een Delft waarin iedereen zich welkom en gezien voelt.

Meningen over buurtbewoners

bron: O&S Delft, Omnibus 2023

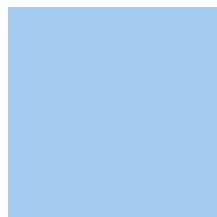
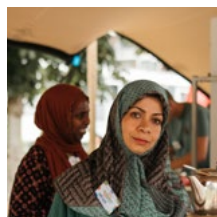

3 Bron: Resultaten Omnibussenquête Tevredenheid leefomgeving 2023

Dit gaan we doen	Zo doen we dat
Creëren van mogelijkheden voor ontmoeting, gesprek en onderlinge kennis-making.	We ondersteunen inwoners en organisaties die zich inzetten voor inclusie en diversiteit. Dit kan in de vorm van financiële middelen, locaties, ideeën of menskracht. Hoe meer er wordt gesproken over inclusie en diversiteit, hoe meer bewustwording er zal zijn onder inwoners.
	Om inclusie in de stad te versterken, stimuleren we initiatieven waarbij inwoners met verschillende achtergronden elkaar kunnen ontmoeten, samenwerken en met elkaar in gesprek gaan. Daarom stellen we subsidie beschikbaar voor kleinschalige activiteiten die bijdragen aan verbinding, ontmoeting en wederzijdse ondersteuning binnen de Delftse gemeenschap. Per activiteit kan maximaal € 1.000 aan subsidie worden aangevraagd. In totaal is hiervoor € 20.000 per jaar beschikbaar.
	We blijven organisaties ondersteunen bij het opzetten van stadsbrede inclusienetwerken die zich inzetten voor het versterken van sociale cohesie en het bevorderen van een inclusieve samenleving. Deze netwerken bieden een waardevol platform voor het onderling uitwisselen van kennis, ervaringen en advies. Een voorbeeld van zo'n netwerk is het Strategisch Netwerk Radicalisering en Polarisation (SNRP).
	Het programma WijWest richt zich op het verbeteren van de leefbaarheid en het creëren van gelijke kansen in Voorhof, Buitenhof en Tanthof-West. Een belangrijk onderdeel hiervan is het realiseren van meer ontmoetingsplekken in de wijken, zodat bewoners elkaar kunnen ontmoeten en belangrijke signalen sneller opgevangen worden.
	Gedeelde geschiedenis: we brengen verhalen van verschillende Delftenaren in beeld, over onderwerpen als discriminatie, emancipatie en polarisatie. Dit doen we onder andere via de antidiscriminatie campagne en het project <i>De Delftse Blik</i> van Museum Prinsenhof Delft.
	Tijdens de verbouwing neemt Museum Prinsenhof Delft bezoekers actief mee naar buiten. Op deze manier wordt ook het stadsprogramma <i>De Delftse Blik</i> voortgezet, dat gericht is op het verkennen van de museumcollectie en het delen van verhalen met de gemeenschap.
	We zetten de verbindingsmaaltijden voort. We verankeren deze in de stad door de recent verschenen evaluatie verder uit te werken en een bijbehorend kader op te stellen.

Dit gaan we doen	Zo doen we dat
Inwoners worden erkend, gewaardeerd en actief betrokken bij het inclusiebeleid van de gemeente.	We blijven inwoners actief betrekken bij het proces naar een inclusieve samenleving. Twee keer per jaar halen we input op en koppelen we terug waar we staan en welke signalen we ontvangen. Zie ook hoofdstuk monitoring op pagina 46.
	We brengen in kaart welke Delftenaren zich, los van formele organisaties, inzetten voor inclusie. Hun kennis, ervaring en betrokkenheid benutten we in vrijwilligerswerk en projectmatige samenwerking.
Binnen de gemeentelijke organisatie wordt naar het eigen handelen gekeken. De gemeente heeft een voorbeeldfunctie. Inclusief denken en doen wordt een integraal onderdeel van het dagelijkse werk	We ontwikkelen een online kalender met belangrijke (feest)dagen die in Delft gevierd worden. De kalender is bedoeld voor zowel de gemeentelijke organisatie als voor inwoners, om het bewustzijn te vergroten, respect voor elkaars achtergronden te tonen en het makkelijker te maken rekening met elkaar te houden.
	We zetten in op het aanstellen van inclusie-ambassadeurs binnen alle gemeentelijke afdelingen. Deze ambassadeurs stimuleren inclusief denken en werken binnen hun afdeling. Elk kwartaal komen zij bijeen om ervaringen uit te wisselen, goede voorbeelden te delen en de voortgang te bespreken. We kiezen hiervoor medewerkers die intrinsiek gemotiveerd zijn en energie halen uit het werken aan inclusie.
Inclusie wordt gestimuleerd als uitgangspunt in alle samenwerkingen met partners en organisaties in de stad. Er wordt gebouwd aan gedeeld bewustzijn en het gesprek over inclusie wordt versterkt als vanzelfsprekend onderdeel van samenwerken.	We nemen stappen om diversiteit en inclusie expliciet te verankeren in onze samenwerking met externe partijen. Denk daarbij aan het opnemen van deze waarden in inkooptrajecten, subsidieverlening, aanbestedingen en gunningen.

2

verandering in. We maken onze ambities concreet en zorgen ervoor dat het beleid zichtbaar en herkenbaar is voor inwoners. Met ons antidiscriminatiebeleid zetten we actief in op het voorkomen, herkennen en aanpakken van discriminatie en racisme. We willen dat inwoners weten wat discriminatie is, het durven benoemen, het melden en erop kunnen vertrouwen dat meldingen serieus worden genomen.

Discriminatie

Discriminatie betekent dat mensen ongelijk worden behandeld op basis van kenmerken die er niet toe zouden mogen doen. In Nederland is discriminatie verboden via artikel 1 van de Grondwet. Daarin staat: 'Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld. Discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht, handicap, seksuele gerichtheid of op welke grond dan ook, is niet toegestaan.'⁴ De kenmerken waarop mensen gediscrimineerd worden, noemen we discriminatiegronden. Voor een aantal discriminatiegronden zijn in verschillende wetten bepalingen opgenomen die bescherming bieden tegen discriminatie.

Discriminatie heeft een diepgaand effect op het leven van mensen. Het beperkt hun kansen op school, op de arbeidsmarkt en in het dagelijks leven. Discriminatie kan bewust plaatsvinden, maar vaak gebeurt het ook onbewust vanuit vooroordelen, angst, onwetendheid of ongelijkwaardigheid in machtsverhoudingen. De heersende sociale norm⁵ speelt hierbij een belangrijke rol: wat binnen een groep of samenleving als 'normaal' of acceptabel wordt gezien, beïnvloedt hoe mensen

Ambitie 2

In Delft kan iedereen zichzelf zijn

In Delft streven we naar een samenleving waarin iedereen zich welkom en veilig voelt, gelijke kansen krijgt en zichzelf kan zijn. Maar in de praktijk is dat nog niet vanzelfsprekend. Regelmatig worden mensen anders behandeld, achtergesteld of uitgesloten op basis van persoonskenmerken. Dit staat haaks op het gevoel van gelijkwaardigheid, veiligheid en verbondenheid waar we als stad voor staan. Onze ambitie is helder: in Delft moet iedereen zichzelf kunnen zijn. Ongeacht wie je bent, waar je vandaan

komt of hoe je eruitziet. In onze stad hoor je erbij, kun je meedoen en voel je je veilig.

Om discriminatie effectief te bestrijden, is een structurele en proactieve aanpak nodig. Samen met Stichting iDb en andere partners zetten we ons al jaren in tegen discriminatie, maar tot nu toe ontbrak een duidelijke visie die richting geeft aan onze inzet. Met deze nota *Samen thuis in Delft* brengen we daar

⁴ De wet verbiedt discriminatie op basis van verschillende gronden: arbeidsduur, seksuele gerichtheid, geslacht, godsdienst, levensovertuiging, handicap/chronische ziekte, herkomst/huidskleur, leeftijd, nationaliteit, politieke overtuiging en burgerlijke staat.

⁵ Sociale norm zijn ongeschreven regels uit de sociale omgeving die bepalen hoe mensen zich gedragen binnen een groep of gemeenschap.

denken, handelen en met elkaar omgaan. Wanneer uitsluiting stilzwijgend wordt gedoogd, kan discriminatie onopgemerkt blijven voortbestaan. Uit onderzoek⁶ blijkt dat de gevolgen ernstig zijn: mensen trekken zich terug, verliezen vertrouwen in instellingen of raken in psychische, lichamelijke of financiële problemen. Daarom is het van groot belang om discriminatie niet alleen te signaleren en bespreekbaar te maken, maar ook actief tegen te gaan op straat, op school, op het werk en binnen organisaties.

Mensen die discriminatie ervaren, kunnen dat melden op verschillende plekken. Bij de politie, via het landelijk Meldpunt discriminatie.nl, bij het College voor de Rechten van de Mens of bij de Nationale- en kinderombudsman. Het huidige aantal meldingen geeft echter geen goed beeld van de omvang van discriminatie in Nederland. Discriminatie wordt zelden gemeld. Slechts 3 procent van de ervaren discriminatie komt bij formele instanties terecht⁷. Redenen voor het niet melden, zijn onder andere onbekendheid met meldpunten, gebrek aan vertrouwen, of twijfel of het incident strafbare discriminatie is.

Racisme

Naast het tegengaan van discriminatie zetten we in Delft ook specifiek in op het tegengaan van racisme. Racisme is de mening of overtuiging dat een bepaalde groep mensen beter

(superieur) is dan een andere groep op de grond van huidskleur, afkomst, cultuur en/of religie. Door de voortdurende onderdrukking van die bepaalde raciale groep ondervindt de andere groep sociaal, economisch en politiek voordeel. Het is een denkwijze die zorgt voor structurele ongelijkheid tussen groepen mensen in de samenleving en het houdt deze in stand.⁸ Er is sprake van institutioneel (systematisch) racisme als de processen, het beleid en de (geschreven en ongeschreven) regels van instituten of organisaties ertoe leiden dat er ongelijkheid is tussen mensen van verschillende afkomst, huidskleur of religie.⁹ Voorbeelden hiervan zijn de toeslagenaffaire bij de Belastingdienst, etnische profilering door de politie of marechaussee, ongelijkheid in het basisonderwijs of aanhoudende discriminatie in werving en selectie.

Onder racisme vallen anti-zwart racisme (idee dat een bepaalde groep mensen biologisch beter is), moslimhaat en antisemitisme (idee dat een bepaalde groep mensen cultureel beter is).

Anti-zwart racisme

Anti-zwart racisme kent diepe historische wortels in het slavernijverleden en het kolonialisme.¹⁰ Zowel in Nederland als in andere delen van de wereld, zoals de Verenigde Staten, is dit racisme ontstaan uit een ideologie van witte superioriteit.¹¹ Anti-zwart racisme is een specifieke vorm van discriminatie waarbij mensen met een Afrikaanse herkomst (afkomstig uit

uiteenlopende landen, culturen en etnische achtergronden) worden benadeeld op basis van uiterlijke kenmerken zoals huidskleur en haarstructuur. Het gaat om mensen die zichzelf identificeren als Zwart¹², of door anderen als zodanig worden gezien. Onbewuste (impliciete) vooroordelen en stereotypen spelen hierin een grote rol. Veel mensen hebben een onuitgesproken voorkeur voor lichtere huidskleuren en associëren donkere huidskleur met negatieve eigenschappen. Anti-zwart racisme is in Nederland een hardnekkig en wijdverbreid probleem.¹³ Het komt op veel terreinen voor, zoals het onderwijs, de arbeids- en woningmarkt, politie en justitie, de gezondheidszorg, media, de culturele sector en de publieke ruimte. Het gebeurt openlijk en op subtiele, moeilijk aantoonbare manieren, en is vaak structureel van aard.

“I have a dream that one day my four little children will live in a nation where they will not be judged by the color of their skin but by the content of their character.”

Martin Luther King, 1963

6 Ervaren discriminatie in Nederland II - Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) - 2020 + Ervaren van discriminatie in Nederland – Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) - 13/12/2024

7 Brief BZK - Hoofdlijnennotitie versterking stelsel ADV's – 17 januari 2025

8 Geen ruimte voor discriminatie. Handreiking voor gemeenten voor het tegengaan van anti-Zwart racisme, antisemitisme, anti-moslim racisme, antiziganisme en LHBTI+ discriminatie - Movisie - 2022

9 Bron: <https://www.movisie.nl/publicatie/geen-ruimte-discriminatie>

10 Anti-zwart racisme is een hardnekkige koloniale erfenis, voortgekomen uit een stelsel van ideeën, vooroordelen en stereotyperingen. Hoewel er maar één menselijk ras is, creëerden Europeanen in de 17e eeuw het sociaal denkbeeld (construct) 'ras'. Door Zwarte en gekleurde mensen als minder 'ras' te beschouwen, konden ze kolonialisme en slavernij goedpraten.

11 Philomena Essed. Alledaags Racisme. (Amsterdam: Feministische Uitgeverij Sara, 1991)

12 Waarom wordt Zwart met een hoofdletter Z geschreven? Grote Amerikaanse nieuwsmidia als The New York Times en persbureau The Associated Press lieten in de zomer van 2020 weten voortaan de Z bij Zwarte mensen met een hoofdletter te schrijven. Ook in Nederland wordt Zwart bij mensen tegenwoordig meestal met een Z geschreven. Zie voor meer informatie ook: Waarom veel mensen Zwart met een hoofdletter schrijven (en wit niet) - OneWorld (2021)

13 Zwart wit denken? - Een literatuuronderzoek naar de impact van zwart wit connotaties op discriminatie - Kennisplatform Inclusief samenleven (KIS) - april 2024

Moslimdiscriminatie

Moslimdiscriminatie komt in Nederland veel voor in onder meer het onderwijs, de woningmarkt en de zorg.¹⁴ Verder zijn er sterke aanwijzingen voor moslimdiscriminatie door de overheid en binnen de financiële sector.¹⁵ De termen islamofobie, moslimhaat, moslimdiscriminatie en anti-moslimracisme worden afwisselend gebruikt¹⁶, omdat in veel gevallen sprake is van een combinatie van discriminatie op religieuze gronden en discriminatie met racistische motieven.¹⁷ Het debat rond de islam en moslims is in Nederland al decennia intens en gepolariseerd.

Er is een groot aantal meningen over de aanwezigheid van moslims in Nederland. Moslimjongeren groeien op in een gepolariseerd maatschappelijk debat over hun geloof.¹⁸ En aan de andere kant staat een generatie niet-islamitische jongeren die door het negatieve debat bang wordt gemaakt voor de islam en moslims.

Antisemitisme

Antisemitisme is haat tegen, of negatieve beeldvorming over, Joden vanwege hun Joodse afkomst of identiteit. Het is de formele term voor vijandigheid jegens Joden en vormt een juridische basis voor het vervolgen van discriminerend of haatdragend gedrag. Naast 'antisemitisme' wordt ook de term 'Jodenhaat' gebruikt. Al eeuwenlang worden Joden geconfronteerd met antisemitisme, met de Holocaust als dieptepunt. Discriminatie van Joden kan onder verschillende wettelijke gronden vallen, zoals 'ras', 'godsdienst' of een combinatie daarvan, omdat de Joodse identiteit zowel etnisch als religieus wordt beleefd. Antisemitisme raakt veel Joodse Nederlanders, van wie velen zich regelmatig onveilig voelen.¹⁹ Nederland behoort bovendien tot de Europese landen met de sterkste stijging van antisemitische incidenten, met name online.²⁰

Aanpak op verschillende niveaus

Het Rijk zet in op een brede aanpak tegen discriminatie en racisme. Deze aanpak richt zich op het tegengaan van discriminatie en racisme op onder andere de arbeidsmarkt, de woningmarkt, in het onderwijs en de zorg. Vanuit de aanpak zijn speciale coördinatoren aangesteld: een Nationaal Coördinator tegen Discriminatie en Racisme (NCDR)²¹, een Nationaal Coördinator Antisemitismebestrijding (NCAB)²² en een staatscommissie²³ die ook overheidsgedrag onderzoekt.

Gemeenten zijn via de WGA (Wet gemeentelijke anti-discriminatievoorzieningen) verplicht om een onafhankelijke anti-discriminatievoorziening (ADV) in te richten. Deze ADV heeft twee taken:

1. inwoners op een laagdrempelige manier bijstand verlenen bij de afhandeling van hun discriminatieklachten en
2. het registreren van discriminatieklachten.

Delft werkt hiervoor samen met Stichting iDb, die actief is in onze regio. Daarnaast investeert de gemeente extra in preventie door hiervoor aanvullende subsidie beschikbaar te stellen. De gemeente heeft regelmatig contact met Stichting iDb over actuele cijfers, geplande acties en over signalen die de ADV ontvangt en hoe daar het beste op in te spelen.

¹⁴ Nationaal onderzoek moslimdiscriminatie – Regioplan en ERCOMER – 31 januari 2025

¹⁵ BZK Kamerbrief Nationaal onderzoek moslimdiscriminatie – 21 maart 2025

¹⁶ Moslimdiscriminatie en islamkritiek: wat betekent dat en wat zijn de verschillen? - Kis (Kennnisplatform Inclusief samenleven) - aug 2023

¹⁷ Geen ruimte voor discriminatie. Handreiking voor gemeenten voor het tegengaan van anti-Zwart racisme, antisemitisme, anti-moslim racisme, antiziganisme en LHBTI+ discriminatie – Movisie - 2022

¹⁸ Geen ruimte voor discriminatie. Handreiking voor gemeenten voor het tegengaan van anti-Zwart racisme, antisemitisme, anti-moslim racisme, antiziganisme en LHBTI+ discriminatie – Movisie - 2022

¹⁹ Strategie Bestrijding Antisemitisme 2024-2030 – Kabinet Schoof – november 2024

²⁰ Onderzoek van het Bureau van de Europese Unie van de Grondrechten (FRA) naar de ervaringen en percepties van antisemitisme onder Joden in 13 EU-landen in de afgelopen vijf jaar - Jewish People's Experiences and Perceptions of Antisemitism – EU Survey of Jewish People (11 juli 2024)

²¹ Voor meer informatie zie: <https://www.bureauncdr.nl/>

²² Voor meer informatie zie: <https://www.ncab.nl/>

²³ Briefadvies - Voorkomen van discriminatie in publieke dienstverlening - Staatscommissie tegen Discriminatie en Racisme – januari 2025

Om het melden toegankelijker te maken, is in januari 2024 de landelijke website Discriminatie.nl gelanceerd. Deze website is een samenwerking tussen verschillende ADV's verspreid over het land. Een consulent discriminatiezaken pakt de meldingen lokaal op. Het huidige ADV-stelsel kent echter een aantal knelpunten rond de inrichting, taken en financiering van de ADV's. Het beter inrichten van ADV's staat daarom al enige tijd op de maatschappelijke en politieke agenda.²⁴ Het is de bedoeling dat de nieuwe wetgeving 1 januari 2027 in werking treedt.

Discriminatie in Delft

In onze tweejaarlijkse Omnibusenquête zijn vragen opgenomen over of en hoe inwoners discriminatie ervaren en of zij weten waar ze discriminatie kunnen melden. In 2023 was 90% van de inwoners niet bekend met het meldpunt. In de jaren daarvoor lag dit percentage, met uitzondering van 2021 (89%), zelfs nog hoger.

Bekendheid Meldpunt discriminatie (Stichting Inclusie en Discriminatie (Stichting iDb))

	2023	2021	2019	2017	2015	2013	2010
Ja	10	11	9	2	6	6	7
Nee	90	89	91	98	94	94	93
Totaal	100	100	100	100	100	100	100

Bron: O&S Delft, Omnibus 2023, 2021, 2019, 2017, 2015, 2013 en 2010

Jaarlijks rapporteert Stichting iDb bij de gemeente hoeveel discriminatiemeldingen er in Delft zijn gedaan. In 2023 registreerden de stichting en de politie in totaal 116 incidenten

waarbij sprake was van discriminatie: 43 door Stichting iDb en 73 door de politie. Bij 52% van de geregistreerde incidenten en voorvallen was sprake van discriminatie op grond van herkomst/huidskleur, bij 15% op grond van seksuele gerichtheid en bij 9% op grond van antisemitisme. Omdat we weten dat slechts 3 procent van de ervaren discriminatie bij formele instanties terecht komt, ligt het aantal werkelijke incidenten van discriminatie veel hoger.

De geregistreerde discriminatie naar discriminatiegronden

Discriminatiegronden	Geregistreerd
Arbeidscontract	-
Burgelijke staat	-
Geslacht	4
Godsdienst	5
Handicap/chronische ziekte	3
Leeftijd	-
Levensovertuiging	1
Nationaliteit	1
Niet-wettelijke gronden	6
Onbekend	-
Politieke gezindheid	1
Ras	25
Seksuele gerichtheid	3

Bron: Stichting iDb jaarverslag Delft 2023

De geregistreerde discriminatie naar maatschappelijke terreinen

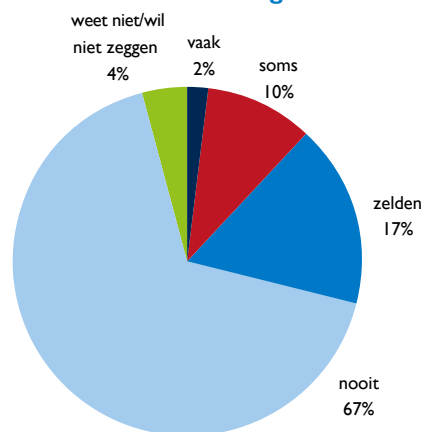
Maatschappelijke terreinen	Geregistreerd
Arbeidsmarkt	5
Buurt/Wijk	1
Collectieve voorzieningen	8
Commerciële dienstverlening	5
Horeca/amusement	1
Huisvesting	1
Media/Reclame	-
Onbekend	-
Onderwijs	3
Openbare ruimte/publiek domein	6
Overig	1
Politie/OM/Vreemdelingenpolitie	4
Privesfeer	2
Publieke/politieke opinie	2
Sport/recreatie	4

24 Voor meer informatie zie: BZK Kamerbrief Hoofdlijnnotitie versterking stelsel ADV's - 17 januari 2025

Landelijke onderzoeken uit 2020 en 2024 laten zien dat een op de acht Nederlanders discriminatie ervaart in het (semi)publieke domein, zoals op straat, in het openbaar vervoer en in winkels.²⁵ Dat geldt ook voor Delft. De cijfers van Stichting iDb over in welke publieke en maatschappelijke terreinen discriminatie wordt ervaren in Delft, laten zien dat de meeste discriminatie plaatsvindt in collectieve voorzieningen²⁶ en de openbare ruimte²⁷, gevolgd door de arbeidsmarkt en commerciële dienstverlening²⁸.

Uit de Omnibusenquête 2023 komt naar voren dat 67% van de Delftse inwoners zich nooit gediscrimineerd voelt. Onder westerse Delftenaren is dit percentage (64%) groter dan onder niet-westerse Delftenaren (41%). Het percentage inwoners dat wel met discriminatie te maken krijgt is 29% (vaak 2%, soms 10% en zelden 17%). Met grote verschillen in percentages tussen wijken in Delft. Bewoners uit Voorhof en Buitenhof voelen zich bijvoorbeeld in grotere mate wel eens gediscrimineerd. Dit heeft mogelijk te maken met het feit dat in deze wijken meer bewoners met een niet-westerse achtergrond wonen.

Voelt u zich wel eens gediscrimineerd in Delft?

Bron: O&S Delft, Omnibus 2023

Uit de Omnibusenquête en de cijfers van Stichting iDb blijkt dat discriminatie in Delft het meest gebeurt op basis van huidskleur of migratieachtergrond. Dat komt overeen met de landelijke cijfers. Waarbij herkomst²⁹ al jaren de grootste categorie is bij de registratie van discriminatie-incidenten. Daarna volgen landelijk en in Delft leeftijd, geslacht en geloof.

25 Ervaren discriminatie in Nederland II - Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) - 2020 + Ruimte voor iedereen. Onderzoek naar ervaren discriminatie in het (semi)publieke domein - Fontys Pedagogiek, Karin Wittebrood (zelfstandig), Universiteit van Amsterdam en Ipsos I&O - 2024

26 Collectieve voorzieningen zijn voorzieningen die door de overheid zijn georganiseerd, zoals de gezondheidszorg/ jeugdhulp/ justitiële inrichtingen/ sociale dienst en uitkeringsinstanties/ overheid lokaal/ rijksoverheid/ welzijnsinstelling etc.

27 Openbare ruimte zijn bijvoorbeeld incidenten op straat en in het OV. Dit hangt echter van de situatie af. Als de melding over een conducteur in de trein gaat, valt dat weer onder collectieve voorzieningen. Als het om reizigers onderling gaat, valt het wel onder openbaar.

28 Commerciële dienstverlening betreft bedrijven.

29 Discriminatie op basis van herkomst verwijst naar het ongelijk behandelen van mensen vanwege hun etnische- of culturele achtergrond, huidskleur of achternaam.

Wat gaan we doen

Discriminatie kwam in veel gesprekken met de stad naar voren als een herkenbaar probleem, al heeft niet iedereen er zelf evenveel mee te maken. Inwoners signaleren structurele ongelijkheid, bijvoorbeeld bij het vinden van een huis, een baan of in het onderwijs. Ook alledaagse vormen van discriminatie, uitsluiting en micro-agressie worden benoemd. Toch blijkt de meldingsbereidheid laag. Veel mensen weten niet waar ze terecht kunnen, of twijfelen aan het nut van melden. Er is behoefte aan duidelijke en toegankelijke meldpunten, meer voorlichting en betere handhaving. Inwoners willen dat discriminatie actief wordt aangepakt, vanuit beleid en praktijk, samen met de stad.

Daarom zetten we in op concrete acties die bijdragen aan het voorkomen en tegengaan van discriminatie in Delft. Het overzicht op pagina 22 laat zien wat we gaan doen en hoe we dat aanpakken. We werken samen met inwoners, organisaties en partners in de stad. We versterken bewustwording, ondersteunen meldingsbereidheid en zorgen dat mensen zich veilig voelen om hun ervaringen te delen. Ook kijken we kritisch naar onze eigen rol als gemeente: hoe zorgen wij ervoor dat onze dienstverlening eerlijk en toegankelijk is voor iedereen? Zo bouwen we stap voor stap aan een stad waarin niemand wordt buitengesloten, en iedereen zichzelf kan zijn.

Kunt u aangeven om welke discriminatie het ging?

	% op 629	% op 511	% op 485	% op 555
	2023	2021	2019	2017
Vanwege mijn geloof	11	10	12	12
Vanwege mijn geslacht	12	13	10	9
Vanwege mijn seksuele voorkeur	6	7	4	5
Vanwege mijn huidskleur	26	29	21	25
Vanwege mijn etnische achtergrond/omdat ik uit een ander land kom	38	42	35	37
Vanwege mijn leeftijd	17	15	14	12
Vanwege mijn opleidingsniveau	9	6	5	9
Omdat ik gehandicapt/ chronisch ziek ben	6	7	8	8
Om een andere reden	19	19	32	13
Weet ik niet	4	4	20	16
Wil niet zeggen*	6			

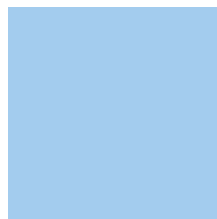
* extra antwoordcategorie per 2023

Bron: O&S Delft, Omnibus 2023, 2021, 2019 en 2017

Dit gaan we doen	Zo doen we dat
De gemeente geeft het goede voorbeeld en werkt in samenwerking met partners actief aan de bestrijding van discriminatie.	We voldoen aan de Wet Gemeentelijke Antidiscriminatievoorzieningen (WGS) en behouden een toegankelijke en goed functionerende antidiscriminatievoorziening (ADV) voor alle inwoners van Delft.
	We zetten het actieplan Regenboogstad 2023-2026 voort. We voeren de geplande acties uit en versterken hiermee de acceptatie, veiligheid en zichtbaarheid van LHBTI+-inwoners. (Zie hoofdstuk regenboogstad)
	We nemen het initiatief om antidiscriminatie structureel te verankeren in onze publieke dienstverlening. Hiervoor gaan we in gesprek met de afdeling Publieke Dienstverlening. Samen kijken we hoe we onze dienstverlening kunnen analyseren om structurele vormen van discriminatie zichtbaar te maken en aan te pakken. Ook bespreken we de mogelijkheden om antidiscriminatie op te nemen in bestaande programma's die gericht zijn op het verbeteren van de dienstverlening.
Voorkomen van discriminatie en racisme, en vergroten van bewustwording.	Collegeleden geven het goede voorbeeld. Burgemeester en wethouders nemen verantwoordelijkheid voor het bevorderen van een bestuurscultuur waarin ruimte is om van en over elkaar te leren, en waarin we oordelen op basis van feiten in plaats van vooroordelen.
	We blijven investeren in preventie op discriminatie, onder andere door voorlichting op scholen en bij organisaties. We richten ons op het vergroten van bewustwording over impliciete vooroordelen. Op onze website verwijzen we naar hulpmiddelen zoals de IAT-test (Test jezelf, zie jij kleurverschil? Doe de IAT test Onderhuids.nl en Streepje voor Onderhuids) en naar documentaires zoals 'Wit is ook een kleur' van Sunny Bergman. Zo maken we inwoners bewust van onbewuste negatieve associaties met 'zwart' en positieve met 'wit', en moedigen we reflectie en gesprek hierover aan.

Dit gaan we doen	Zo doen we dat
Stimuleren van actieve betrokkenheid van inwoners bij het tegengaan van discriminatie en toewerken naar dat inwoners discriminatie leren herkennen, er gepast op reageren en weten waar ze terecht kunnen om melding te maken.	Onze antidiscriminatie campagne zetten we voort en voeren we minimaal één keer per jaar uit. De campagne bestaat uit online en offline uitingen, waaronder posters en borden in de stad, berichten op sociale media en op de gemeentelijke website, en het delen van persoonlijke verhalen van inwoners. Op 21 maart, de Internationale Dag tegen Racisme en Discriminatie, hijsen we jaarlijks de Mensenrechtenvlag als zichtbaar signaal van onze inzet voor een inclusieve samenleving.

3

Onze ambitie is helder: in Delft respecteren we elkaars mening, ook als deze anders of tegenovergesteld is aan de ander. Om te voorkomen dat meningsverschillen uit de hand lopen, bewegen we naar de voorkant van polarisatie toe. Dat betekent dat we investeren in de relatie met en tussen groepen voordat zij tegenover elkaar komen te staan. Hiervoor zetten we in op ontmoeting, dialoog en het versterken van vertrouwen. Zo proberen we te voorkomen dat spanningen uitmonden in conflicten. Mochten er toch conflicten ontstaan, dan zorgen we voor nazorg en herstel om de relatie te herstellen.

Polarisatie

Polarisatie is een proces waarbij groepen in de samenleving steeds meer tegenover elkaar komen te staan. Het draait om wij-zij denken: 'wij vinden dit belangrijk, zij zijn daar fel op tegen'. De groepen gaan steeds negatiever over elkaar denken. De communicatie wordt steeds emotioneler en pijnlijker, en feitelijke informatie verliest aan kracht.³⁰ Ze staan letterlijk en figuurlijk op afstand van elkaar.

Deze twee groepen met een tegenovergestelde mening worden de 'polen' genoemd. Tussen de 'polen' zit een grote groep mensen: het 'stille midden'. De polen oefenen druk uit op deze groep om partij te kiezen. Zij voelen de druk om een kant te kiezen, maar daar blijven ze zich om verschillende redenen³¹ tegen verzetten. Op het moment dat het polarisatiedebat verhardt, voelt het midden zich soms toch gedwongen een keuze te maken. Depolarisatie betekent het versterken van dit midden, bijvoorbeeld door te luisteren, verbinding te zoeken en zonder oordeel het gesprek aan te gaan.

Ambitie 3

Een andere mening hebben mag,
dat respecteren we van elkaar

In Nederland hebben we het recht op vrije meningsuiting. Dat is een belangrijk recht dat de basis vormt voor een open en democratische samenleving. Verschillende meningen en overtuigingen zorgen vaak voor een gezonde discussie en wederzijds begrip. Soms leiden die meningsverschillen echter ook tot spanningen. Denk aan thema's zoals huisvesting voor

statushouders, immigratiebeleid, klimaatmaatregelen, de oorlog in Gaza of de discussie over Zwarte Piet. Op deze onderwerpen zijn groepen in de samenleving de afgelopen jaren steeds meer tegenover elkaar komen te staan. Deze spanningen zijn regelmatig uitgegroeid tot wij-zij denken (polarisatie), wantrouwen, protesten en soms zelfs geweld.

³⁰ Theorieën en aanpakken van polarisatie. Kennisplatform inclusief Samenleven (KIS) – juni 2020

³¹ Verschillende redenen om weerstand tegen polarisatiedruk te bieden: Er zijn in het midden mensen die genuanceerd over een kwestie denken, maar ook mensen die erover twifelen of die de kwestie onverschillig laat. Bron: Wat is polarisatie? | KIS

Polarisatie is niet goed of fout. Polarisatie is soms nodig om botsende standpunten, scheidslijnen of tegenstrijdige belangen helder te maken en om een verandering in de samenleving op gang te brengen. Het moet alleen niet te lang duren. Want de samenleving raakt verdeeld als een polarisatieproces te lang doorgaat of als tegenstellingen tot het uiterste worden gedreven. Ongewenste polarisatie ontstaat wanneer bestaande verschillen toenemen, mensen niet langer opbouwend met elkaar communiceren en spanningen escaleren tot conflicten. Als gemeente zetten we ons in om ongewenste polarisatie tegen te gaan. Daarbij richten we ons op het vroegtijdig signaleren en aanpakken van spanningen, voordat deze escaleren.

Volgens KIS (Kennisplatform Inclusief Samenleven) kent polarisatie vier fasen:³²

1. Rustfase: er zijn risicofactoren aanwezig, maar er is nog geen zichtbare spanning.
2. Ongemak: het wordt ongezelliger, mensen ervaren misverstanden en vervreemding.
3. Onderhuidse spanningen: onderhuidse spanning en negatieve beeldvorming, toename wij-zij gevoel, contact wordt vermeden.
4. Openlijke incidenten of escalatie: polarisatie uit zich in conflicten, harde tegenstellingen, demonstraties of andere zichtbare uitbarstingen. Hoogoplopende emoties en toenemende verdeeldheid.

Horizontale en verticale polarisatie

Polarisatie kan een grote invloed hebben op de samenleving, omdat mensen zich erdoor minder thuis en veilig kunnen gaan voelen. Daarnaast zet het sociale cohesie (onderlinge verhoudingen) onder druk en is het een voedingsbodem voor radicalisering en extremisme. Een ander gevolg hiervan is dat het vertrouwen in de overheid afneemt.³³ Polarisatie kan optreden tussen groepen inwoners (horizontaal) of tussen inwoners en overheidsinstellingen (verticaal). Beide vormen kunnen leiden tot gevoelens van onveiligheid, verlies van vertrouwen en verstoorde verhoudingen.

Onderzoek van IPSOS en het SCP laat zien dat het vertrouwen in de overheid afneemt: 70% van de Nederlanders heeft weinig vertrouwen in de landelijke politiek en ongeveer de helft geeft de politiek een onvoldoende.³⁴ Spanning tussen inwoners en

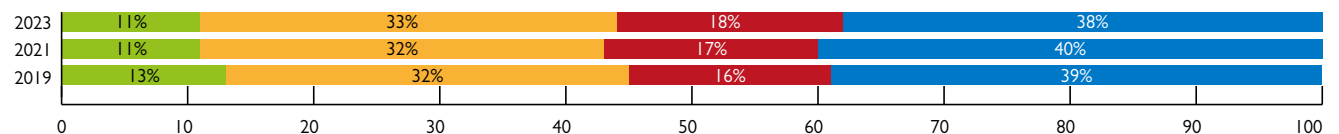
overheid ontstaat onder andere doordat mensen:

- twijfelen of de overheid hun problemen oplost;
- de overheid als deel van het probleem zien;
- zich niet gehoord, gezien of begrepen voelen.

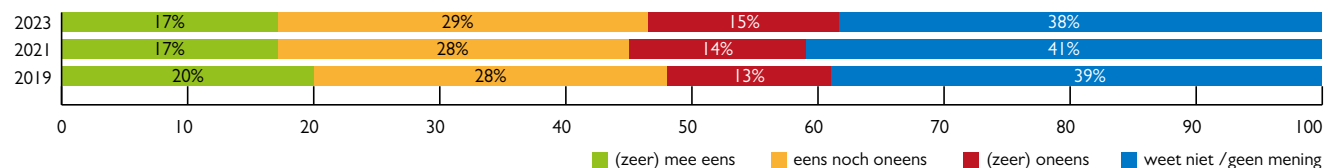
Opvallend is dat mensen in hun directe omgeving minder polarisatie ervaren dan in de landelijke politiek en (sociale) media.³⁵

Waar op landelijk niveau afnemend vertrouwen en polarisatie zichtbaar zijn, laten de Delftse cijfers vooral zien dat inwoners neutraal of terughoudend zijn in hun oordeel over de lokale politiek. Inwoners antwoorden vaak neutraal of geven aan geen mening te hebben. Slechts 11% voelt zich gehoord door het college van B&W. Daarnaast vindt 17% dat het college goed weet wat er leeft onder inwoners, terwijl 15% het daar niet mee eens is.

"Ik voel me gehoord door het college van Delft"

"Het college van Delft weet goed wat er leeft onder de inwoners"

Bron: Omnibusenquête 2023: vertrouwen in de politiek.

³² Theorieën en aanpakken van polarisatie. Kennisplatform inclusief Samenleven – juni 2020

³³ Maatschappelijke onrust in provincies. Onderzoek naar praktische, werkzame provinciale handelingsperspectieven. Bureau Beke (In opdracht van: Ministerie van Justitie en Veiligheid) - 2023

³⁴ Ipsos-onderzoek en SCP-september 2022 - opgenomen in: Maatschappelijke onrust in provincies. Onderzoek naar praktische, werkzame provinciale handelingsperspectieven. Bureau Beke (In opdracht van: Ministerie van Justitie en Veiligheid) - 2023

³⁵ Burgerperspectieven 2022. Bericht 2 – SCP (Sociaal Cultureel Planbureau) 2022

Werken aan de voorkant van polarisatie

Verskillende meningen en overtuigingen horen bij een diverse stad. Maar als meningsverschillen zo groot worden dat ze leiden tot wantrouwen of conflict, ontstaat er ongewenste polarisatie. Vaak wordt pas ingegrepen als het escaleert en wordt gehandeld van incident naar incident. In Delft willen we eerder ingrijpen. We investeren in de relatie tussen groepen in tijden van rust en zetten in op herstel na incidenten. Zo bewegen we naar de voorkant van polarisatie.³⁶

We benaderen polarisatie in Delft zowel vanuit veiligheid als vanuit sociale cohesie: hoe mensen met elkaar omgaan en zich verbonden voelen. Polarisation raakt immers zowel het gevoel van veiligheid in de samenleving als de onderlinge verbondenheid tussen inwoners. Daarom is het onderwerp belegd bij twee bestuurders: de burgemeester en de wethouder Inclusief Samenleven. Beiden werken vanuit hun eigen rol aan het tegengaan van ongewenste polarisatie en aan het versterken van verbinding, vertrouwen en dialoog.

Een concreet voorbeeld van die inzet op sociale cohesie is de samenwerking met het Strategisch Netwerk Radicalisering en Polarisation (SNRP)³⁷. Al ruim tien jaar werkt de gemeente met dit netwerk samen. In 2024 ontstond binnen het SNRP het

idee om, aansluitend op de stedelijke verbindingsmaaltijd van 4 maart in de Van der Mandelezaal van Museum Prinsenhof, ook verbindingsmaaltijden³⁸ in alle Delftse wijken te stimuleren. Sindsdien hebben in meerdere wijken dergelijke ontmoetingen plaatsgevonden. De gemeente blijft bewoners adviseren, stimuleren en ondersteunen bij het organiseren van deze verbindingsmaaltijden.

Hoewel polarisation de afgelopen jaren is toegenomen³⁹, blijkt uit onderzoek dat mensen op veel onderwerpen juist ook nader tot elkaar zijn gekomen.⁴⁰ De manier waarop inwoners met elkaar omgaan, speelt hierbij een belangrijke rol. Respect voor elkaars vrijheid van meningsuiting en het voeren van respectvolle gesprekken zijn hierin essentieel. De gemeente draagt bij aan een samenleving waarin mensen elkaar blijven ontmoeten en

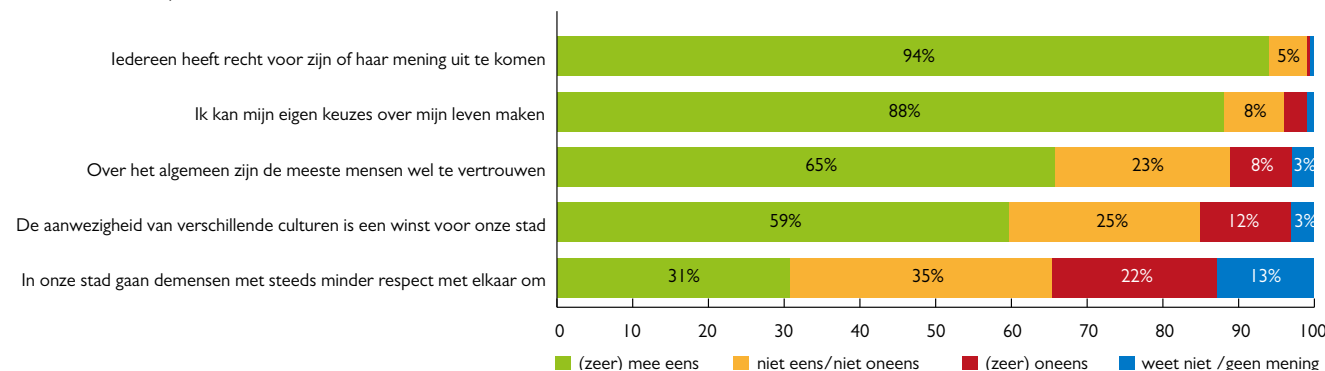
met elkaar in gesprek blijven. Door ontmoeting en dialoog te stimuleren, helpt de gemeente bij het opbouwen van onderling vertrouwen en het beter begrijpen van elkaars zorgen en angsten.⁴¹ Door in te zetten op de voorkant van polarisation, wil Delft ongewenste polarisation voorkomen, sneller en effectiever kunnen optreden bij incidenten en het herstel van onderlinge relaties vergemakkelijken.

Samen in Delft

Ook in Delft ontstaan spanningen, maar er zijn ook veel positieve initiatieven die bijdragen aan verbinding en inclusief samenleven. Hoe mensen het samenleven in de stad ervaren, blijkt onder andere uit de Omnibusenquête (2023): 94% van de Delftenaren vindt dat iedereen vrijuit zijn mening moet kunnen

Stellingen over de democratie en normen en waarden

Bron: O&S Delft, Omnibus 2023

36 Jacqueliën van Stekelenburg (Hoogleraar Sociale verandering en conflict aan de VU)

37 SNRP bestaat uit tientallen sleutelfiguren uit Delftse religieuze (culturele) instellingen (zoals moskeeën, kerken en synagogen), migrantenorganisaties, maatschappelijke en welzijnsorganisaties, en enkele gemeentelijke ambtenaren. Het netwerk werkt op basis van co-partnerschap en co-creatie en bepaalt zelf de invulling van de gezamenlijke visie. De gemeente heeft een faciliterende en adviserende rol.

38 Verbindingsmaaltijden bieden wijkbewoners de kans om op een laagdrempelige manier met elkaar in contact te komen. Tijdens een gezamenlijke maaltijd ontmoeten mensen met uiteenlopende achtergronden en perspectieven elkaar, leren elkaar beter kennen en verkennen wat hen bindt. Zo ontstaan nieuwe verbindingen, groeit wederzijds begrip en wordt bijgedragen aan sociale cohesie en een tolerante Delftse samenleving met minder kans op polarisation.

39 Verslag van de Pip (Perspectieven in Polarisation) Nieuwjaarsbijeenkomst over pluralisme en polarisation in Nederland - 30 januari 2025

40 Burgerperspectieven 2022. Bericht 2 – SCP (Sociaal Cultureel Planbureau) 2022

41 Interview met Marnix Eysink Smeets (macro)criminoloog, veiligheidpsycholoog en vrijdenker in veiligheid) - OMO (ondersteuningsnetwerk Maatschappelijke Onrust) - <https://maatschappelijkeonrust.nl/nieuws-en-trends/interview-marnix-eynsink-smeets>

Wat gaan we doen

Uit de gesprekken met de stad kwam naar voren dat de ervaring van polarisatie sterk verschilt per groep. Sommige inwoners voelen spanningen of uitsluiting op basis van achtergrond, overtuiging of mening, terwijl anderen hier weinig van merken. Tegelijkertijd werd geconstateerd dat polarisatie op allerlei niveaus voorkomt: van politieke tegenstellingen tot verschillen in levensstijl, cultuur of geloof. Er leeft een breed besef dat ontmoeting en dialoog essentieel zijn om verdeeldheid tegen te gaan. Inwoners benadrukken het belang van activiteiten zoals dialoogtafels waar mensen uit alle lagen van de samenleving elkaar kunnen ontmoeten. Ook is er behoefte aan educatie over empathie, respect en inclusie, om zo verschillen te kunnen overbruggen en samenleven te versterken.

Daarom zetten we in op een preventieve aanpak: investeren in relatie en vertrouwen, juist in tijden van rust. Het overzicht op pagina 27 laat zien wat we gaan doen en hoe we dat aanpakken. We willen dat inwoners elkaar blijven ontmoeten en begrijpen, ook als ze het fundamenteel oneens zijn. Dat vraagt om aandacht voor dialoog, erkenning van verschil, en bewustwording binnen de gemeentelijke organisatie. De komende jaren bouwen we aan netwerken, kennis en vaardigheden die ons helpen om polarisatie te herkennen, bespreekbaar te maken en waar mogelijk te voorkomen. En als spanningen of incidenten zich voordoen, werken we actief aan herstel.

uiten, en 88% ervaart dat zij hun eigen levenskeuzes kunnen maken. Vertrouwen in anderen verschilt echter sterk tussen groepen. Zo zegt 77% van de bewoners in de binnenstad dat mensen te vertrouwen zijn, tegenover 56% in Buitenhof. Hoogopgeleiden (74%) vertrouwen anderen vaker dan laagopgeleiden⁴² (52%). Ook etniciteit speelt een rol: 71% van inwoners met een Nederlandse achtergrond vertrouwt anderen, versus 53% met een niet-westerse achtergrond.

Ook bij de stellingen of de aanwezigheid van verschillende culturen een winst is voor de stad, zijn grote verschillen te zien. Zes op de tien inwoners van Delft vinden de aanwezigheid van verschillende culturen een winst voor de stad. Maar ook hier zijn de meningen verdeeld. Jongeren (18-24 jaar 72% en 25-34 jaar 68%), hoogopgeleiden (70%) en mensen met een migratie-achtergrond (niet-westerse 76% en westerse 70%) zijn hier positiever over dan ouderen (55-64 jaar 52%, 65-74 jaar 43% en 75-plussers 35%) laagopgeleiden (32%) en mensen met een Nederlandse etniciteit (52%).

De meningen over respect in de stad zijn verdeeld. 31% vindt dat mensen met minder respect met elkaar omgaan, 35% is neutraal, en 22% is het hier niet mee eens. 13% antwoordde met “weet niet/ geen mening”.

We kunnen uit de Omnibusenquête concluderen dat Delftenaren zich vrij voelen hun mening te uiten en levenskeuzes te maken. Maar dat ze elkaar niet altijd vertrouwen en dat ze het gevoel hebben dat men elkaar niet genoeg respecteert. De verschillen tussen groepen zijn groot. Daarom is het belangrijk om sociale contacten tussen inwoners uit verschillende lagen van de bevolking te stimuleren. Om het vertrouwen in elkaar te vergroten, is het noodzakelijk negatieve beeldvorming om te zetten door mensen elkaar beter te laten leren kennen en door het bevorderen van betere onderlinge contacten.

⁴² We vinden de termen hoog en laagopgeleid niet inclusief. Omdat we wachten tot het CBS met een duidelijke alternatieve definitie komt, zullen we voorlopig nog de termen hoog en laag opgeleid gebruiken.

Dit gaan we doen	Zo doen we dat
Inzetten op verbinding en dialoog in tijden van rust om spanningen vroegtijdig te signaleren, escalatie te voorkomen en polarisatie aan de voorkant aan te pakken.	We versterken netwerken van en met bewoners en professionals, zoals geloofsgemeenschappen (kerken en diaconale organisaties) en migrantenorganisaties. Het doel is om in verbinding te staan met inwoners, gemeenschappen en uiteenlopende groepen in Delft, zodat er korte lijntjes zijn en we elkaar weten te vinden wanneer dat nodig is. Vanuit het programma <i>Preventie met Gezag</i> (PmG) zetten we hierin de eerste stappen, onder andere door actief samen te werken met netwerken rondom jongeren.
Stimuleren van sociale contacten en onderlinge verbinding om waardering, vertrouwen en respect tussen inwoners te vergroten en ongewenste polarisatie tegen te gaan.	Zie wat gaan we doen bij ambitie 1.

Dit gaan we doen	Zo doen we dat
De gemeentelijke organisatie gaat het proces van polarisatie beter begrijpen en ondersteunt andere organisaties in Delft bij het herkennen en omgaan met dit thema.	We stellen een praktische factsheet op voor Delftse professionals, met handvatten om negatieve polarisatie te herkennen en er gepast op te reageren. We gaan Delftse organisaties stimuleren om bewust na te denken over hun rol in het tegengaan van polarisatie, vanuit het besef dat zij deel uitmaken van een groter geheel. We stimuleren het Delftse gemeentebestuur zich actief te verdiepen in de dynamiek van polarisatie en hoe negatieve polarisatie te voorkomen en te verplaatsen naar de voorkant: het investeren in verbinding voordat spanningen ontstaan. We maken bestuurders en medewerkers bewust van het belang van beroepsneutraal en verbindend communiceren. Dit houdt onder meer in: • luisteren naar elkaar, ruimte geven en respect tonen; • de inhoud centraal stellen, objectief blijven in het publieke debat en waken voor kwetsende uitspraken; • naar de hele context kijken en niet naar een gedeelte vanuit het eigen zichtveld; • actief reageren op (inter)nationale gebeurtenissen of uitspraken die groepen inwoners het gevoel kunnen geven niet welkom te zijn.
Inzetten op herstel na incidenten of periodes van negatieve polarisatie om relaties te versterken en wederzijds vertrouwen te herstellen.	We zetten in op herstel van relaties en van wederzijds vertrouwen, onder andere door: • herstelgerichte gesprekken en bijeenkomsten te organiseren met betrokken groepen of gemeenschappen; • ontmoeting, dialoog en reflectie te faciliteren na spanningen of incidenten; • samen te werken met sleutelfiguren en maatschappelijke partners om bruggen te slaan; • ruimte te geven aan persoonlijke verhalen en ervaringen om empathie en onderling begrip te versterken.

4

Ambitie 4

Iedereen verdient een volwaardige plaats in de samenleving

Delft is een diverse stad waar inwoners met uiteenlopende achtergronden, ervaringen en identiteiten samenleven. Die verscheidenheid is een kracht, maar vraagt ook om blijvende aandacht voor gelijke behandeling, inclusie en participatie. Niet iedereen start vanuit dezelfde positie of heeft dezelfde kansen om mee te doen. Sommige groepen krijgen te maken met discriminatie, uitsluiting en achterstelling. Daarom is het nodig om ongelijkheid actief tegen te gaan en emancipatie te bevorderen.

Onze ambitie is helder: in Delft verdient iedereen een volwaardige plaats in de samenleving. We willen dat alle inwoners gelijke rechten en kansen hebben, en zich veilig en erkend voelen. Via het emancipatiebeleid zetten we ons in voor groepen die structureel achtergesteld worden, zoals vrouwen, LHBTI+-personen, mensen met een beperking en voor andere inwoners die drempels ervaren in hun dagelijks leven. Zo investeren we in bewustwording, ontmoeting, veiligheid en zelfbeschikking en

bouwen we samen aan een Delft waarin iedereen mee kan doen en zich thuis voelt.

Emancipatie

Emancipatie betekent dat mensen vanuit een achtergestelde positie gelijke rechten, kansen en veiligheid krijgen, zodat zij hun eigen keuzes kunnen maken en volwaardig kunnen meedoen in de samenleving op economisch, politiek en sociaal vlak. Het gaat om het doorbreken van achterstelling, uitsluiting of ongelijke behandeling van groepen die daarin worden beperkt bijvoorbeeld vanwege hun gender, seksuele oriëntatie, beperking of achtergrond.

In de 19e eeuw begon in het Westen het emancipatieproces van verschillende groepen: de vrouwenbeweging kwam op gang, de strijd tegen wettelijke discriminatie en strafbaarheid van homoseksualiteit begon, en de slavernij werd afgeschaft. Hoewel deze groepen tegenwoordig formeel gelijke rechten hebben, ervaren ze in de praktijk nog steeds ongelijkheid en uitsluiting. Vrouwen en nazaten van tot slaaf gemaakten studeren en hebben belangrijke maatschappelijke posities en mensen uit de LHBTI+-groep kunnen trouwen en kinderen krijgen. Toch hebben zij in de praktijk nog vaak te maken met discriminatie en ongelijkheid. Niet iedereen krijgt dezelfde kansen of wordt op dezelfde manier behandeld.

Maar het emancipatieproces gaat niet altijd in een rechte lijn omhoog; het kan ook te maken krijgen met tegenkrachten. Zo is er momenteel wereldwijd een groeiende conservatieve beweging zich verzet tegen feminisme, diversiteit en LHBTI+-rechten, met name die van transgender en non-binaire perso-

nen. Denk aan influencers die via sociale media miljoenen volgers bereiken met antifeministische of anti-woke⁴³ boodschappen. Ook ontstaan er nieuwe bewegingen, zoals 'tradwives'⁴⁴, waarin traditionele rolverdelingen tussen mannen en vrouwen worden gepromoot.

In sommige landen worden verworven vrijheden en beleidsmaatregelen teruggedraaid. In de Verenigde Staten zijn bijvoorbeeld overheidsprogramma's voor diversiteit stopgezet en is het kiezen voor een neutrale geslachts optie op je paspoort onmogelijk gemaakt. Het emancipatieproces van verschillende groepen krijgt door deze tegenbeweging een terugslag. Ongelijkheid en discriminatie nemen weer toe, terwijl het gevoel van veiligheid en erbij horen juist afneemt.

Gelijke kansen voor achtergestelde groepen

In Delft zetten we ons via het emancipatiebeleid in voor inwoners die structureel te maken hebben met achterstelling. De focus ligt op groepen die extra drempels ervaren in hun streven naar gelijke rechten, kansen en zelfbeschikking. Het gaat in Delft met name om:

- de regenbooggemeenschap
- vrouwen
- mensen met een beperking

Daarnaast ondersteunen we vanuit verschillende beleidsdomeinen ook andere groepen die belemmeringen ervaren om volwaardig mee te doen in de samenleving. Het gaat om mensen die bijvoorbeeld vanwege hun leeftijd, sociaal-economische positie, religie, etniciteit, afkomst of opleidingsniveau geconfronteerd worden met uitsluiting of ongelijke behandeling. Ook voor hen zet Delft zich in om obstakels weg te nemen en gelijke kansen te bevorderen.

Regenboogstad

Delft is sinds 2011 een regenboogstad. Met de uitvoering van het [Actieplan regenboogstad 2023-2026](#) zetten we ons in voor de sociale acceptatie, veiligheid en welzijn van lesbiennes, homoseksuelen, biseksuelen, transgender- en intersekse personen (LHBTI+⁴⁵). Actieve inzet op dit thema is nodig, want ondanks het lange emancipatieproces blijven LHBTI+-personen vaak geconfronteerd met discriminatie en geweld.⁴⁶

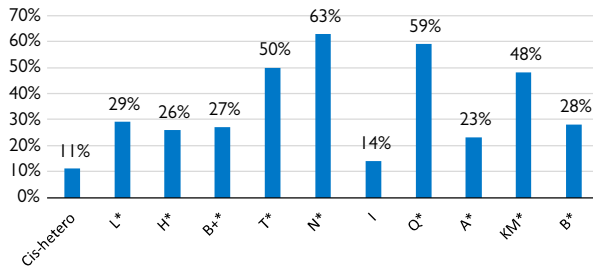
⁴³ De term 'woke' betekent bewustzijn zijn van maatschappelijke ongerechtigheden en discriminatie. De term is de afgelopen jaren door rechtse populistten gekaapt en heeft nu een negatieve associatie. Anti-woke voorstanders vinden diversiteit en inclusie overbodig en zelfs schadelijk.

⁴⁴ Tradwives zijn ultra-vrouwelijke, ultraconservatieve vrouwen die kiezen voor een terugkeer naar de normen en waarden van halverwege de 20e eeuw.

⁴⁵ De + staat voor alle andere vormen die niet heteroseksueel en cisgender zijn en niet in de afkorting LHBTI benoemd worden, zoals asexueel, pansexueel en queer.

⁴⁶ LHBT monitor 2022 – SCP - 2022

Aandeel personen dat zich gediscrimineerd heeft gevoeld in de afgelopen 12 maanden, cis-hetero en lhbtqia+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)

- a Gebaseerd op een vragenlijst, gemeten met de vraag: 'Heeft u zich in de afgelopen 12 maanden gediscrimineerd gevoeld?'. Een * betekent dat de frequentiedistributie van de antwoorden van de groep significant verschilt met de cis-hetero groep. Hierbij is als grenswaarde voor statistische significantie $p < 0,05$ aangehouden.
- b Cis-hetero = cis-hetero personen, L = lesbische personen, H = homoseksuele personen, B+ = bi+ personen, T = trans personen, N = non-binaire personen, I = intersekse personen, A = asekuele personen, KM = lhbtqia+ personen van kleur en/of met een niet-westerse migratieachtergrond, B = lhbtqia+ personen met een beperking. Zie hoofdstuk I voor toelichting aangaande de afbakening van de groepen in de huidige lhbtqia+-monitor.
- c Let op, bij de interpretatie van de resultaten dient ermee rekening te worden gehouden dat voor meerdere groepen het aantal respondenten per groep relatief laag is (zoals trans en intersekse personen, respectievelijk $n = 22$ en $n = 28$) en de resultaten indicatief zijn. Zie hoofdstuk I voor meer toelichting.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqia+-monitor, 2024

De LHBTI+-gemeenschap ervaart vaker sociale onveiligheid op straat, school en werk, en krijgt meer te maken met respectloos gedrag, discriminatie en geweld. Ook tonen meerdere onderzoeken aan dat LHBTI+-personen procentueel vaker te maken hebben met huiselijk geweld en gender-gerelateerd geweld binnen (familie)relaties (femicide/intieme terreur).⁴⁷ Daarnaast blijkt dat LHBTI+-personen hun leven en zichzelf

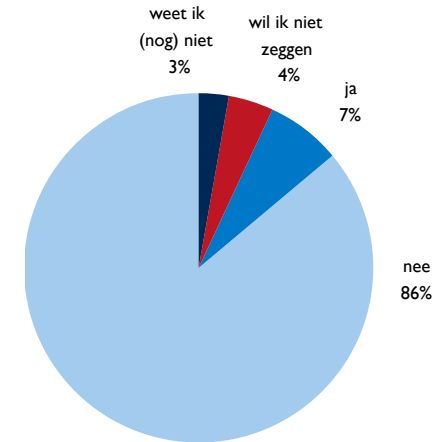
lager waarderen, vaker suïcidegedachten hebben of pogingen doen en vaker neerslachtig zijn of psychische problemen hebben dan heteroseksuele mensen.⁴⁸ Daarnaast staat hun zelfbeschikking vaker onder druk in vergelijking met anderen: met minder vrijheid om relaties aan te gaan die zij willen, of zichzelf te kleden en identificeren zoals zij willen.⁴⁹

Sociale acceptatie van de regenbooggemeenschap in Delft

Sinds 2019 meet de gemeente de sociale acceptatie van LHBTI+ in de tweejaarlijkse Omnibusenquête. In Delft geeft 86% van de bewoners aan geen deel uit te maken van de LHBTI+-gemeenschap, terwijl 7% wel behoort tot deze groep. Uit de enquête blijkt dat 19% van de LHBTI+-personen in Delft te maken heeft met discriminatie en 14% met sociale uitsluiting. Dit is hoger dan het gemiddelde in Delft, wat respectievelijk 12% en 9% is. Dit komt overeen met landelijk onderzoek.

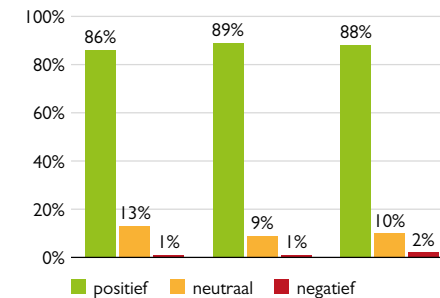
Gemiddeld heeft 88% van de Delftenaren een positieve houding tegenover LHBTI+-personen. Toch verschilt de sociale acceptatie binnen de stad. In wijken als Buitenhof (82%) en Voorhof (85%) ligt deze lager dan het stadsbreed gemiddelde. In sommige buurten, zoals het Rode Dorp (65%), Poptahof-Noord (66%) en Gillisbuurt (73%), is de acceptatie zelfs aanzienlijk lager. Ook op andere kenmerken zien we verschillen: jongeren (92%) zijn positiever dan ouderen (77%), hogeropgeleiden (92%) positiever dan lageropgeleiden (77%), en mensen met een Nederlandse achtergrond (90%) positiever dan mensen met een niet-westerse achtergrond (80%).

Rekent u uzelf tot de LHBTI+-groep?

Bron: O&S Delft, Omnibus 2023

Sociale acceptatie LHBTI+

47 Regenbooggids voor gemeenten. Gemeentelijk beleid voor LHBTI+ personen – Movisie – september 2022

48 Handreiking lhbtqia+ emancipatie – Movisie – november 2024 + lhbtqia+-monitor 2024 – Panteia, Movisie & Ipsos I&O - november 2024

49 Zelfbeschikking, veiligheid en gelijkheid Hoe we die van binnenuit kunnen bevorderen – Movisie - 2020

De maatschappelijke zorgen over een afname van de acceptatie van LHBTI+-personen nemen recent toe. Ook in Delft merkt de LHBTI+-gemeenschap een toenemende verharding in de houding van de samenleving. Zij worden vaker geconfronteerd met persoonlijke intimidatie. We volgen deze ontwikkeling samen met de gemeenschap op de voet, om te beoordelen of er nieuwe of extra maatregelen nodig zijn.

Actieplan regenboogstad 2023-2026

Sinds 2019 werken we in Delft aan ons LHBTI+-emancipatiebeleid via het Actieplan Regenboogstad Delft. Het huidige actieplan Regenboogstad Delft 2023-2026 is gericht op het versterken van de sociale acceptatie en veiligheid van de LHBTI+-gemeenschap. Het omvat zes thema's, elk met bijbehorende concrete acties:

1. Faciliteren van ontmoeting voor LHBTI+-personen
2. Bevorderen van sociale acceptatie in het onderwijs
3. Bevorderen van sociale acceptatie in de sport
4. Bevorderen van sociale acceptatie in welzijn en zorg
5. Bevorderen van sociale acceptatie en veiligheid in de stad
6. Bevorderen van sociale acceptatie binnen wijken

Vooruitblik en verdieping

De uitvoering van het actieplan Regenboogstad 2023-2026 is halverwege. De uitvoering van het actieplan gebeurt in samenwerking met lokale en regionale organisaties, zoals DWH, Delft voor Elkaar en Haaglanden Beweegt. DWH speelt een sleutelrol in het realiseren van de activiteiten, met een sterke focus op het ondersteunen en verbinden van zowel lokale initiatieven als de inwoners van Delft. Veel initiatieven zijn succesvol in gang

gezet. Tegelijkertijd blijven nieuwe signalen, ideeën en zorgen vanuit de gemeenschap belangrijk om het beleid verder te verdiepen.

Voor nu kiezen we ervoor om geen aanvullende focus-onderwerpen op te nemen in deze nota. We willen nieuwe signalen, ideeën en voorstellen meenemen in de werkgroep Regenboogstad, zodat we deze samen met de betrokken partners op een gedragen en doelgerichte manier kunnen verwerken in de uitvoering van het huidige actieplan. Op die manier blijven we samen met de gemeenschap bouwen aan een stad waar iedereen zich gezien, gehoord en veilig voelt.

Vrouwenemancipatie

Vrouwenemancipatie is een belangrijk onderwerp in de strijd voor gelijke rechten en kansen. Meisjes en vrouwen krijgen vanuit hun omgeving vaker minder ruimte voor zelfbeschikking dan jongens of mannen. Ze krijgen bijvoorbeeld te maken met beperkingen op het maken van eigen keuzes, zoals wie ze ontmoeten, hoe ze zich kleden, en met wie ze een romantische of seksuele relatie aangaan, of ze het huis uit mogen of mogen scheiden. Daarnaast zijn meisjes en vrouwen vaker slachtoffer van huiselijk geweld, eerdergerelateerd geweld, femicide⁵⁰, meisjesbesnijdenis, huwelijksdwang en achterlating. Het is van essentieel belang dat we ons als samenleving blijven inzetten voor het

⁵⁰ Femicide is (gendergerelateerd) geweld tegen vrouwen, of met andere woorden: de moord op vrouwen omdat ze vrouw zijn. Femicide komt voor in alle lagen van de bevolking. Het maakt niet uit welke culturele, religieuze of economische achtergrond de vrouwen hebben. In Nederland wordt femicide hoofdzakelijk gepleegd door partners, ex-partners of familieleden. Vier op de vijf vrouwen wordt omgebracht door iemand in de huiselijke kring. - Kamerbrief ministerie VWS betreft Plan van aanpak 'Stop femicide!' - 7 juni 2024
+ Stop femicide - Plan van aanpak om dodelijk geweld tegen vrouwen en meisjes door (ex-) partner of familie te voorkomen – Rijksoverheid – juni 2024

versterken van de positie van vrouwen en hen de ruimte geven om hun leven op eigen voorwaarden te leiden.

In Delft zijn er verschillende maatschappelijke en vrijwilligersorganisaties die zich inzetten voor vrouwen en hun emancipatie, zoals het Vrouwen in Delft-platform en vrouwengroepen in wijkcentrum De Vleugel. De gemeente bevordert vrouwenemancipatie, onder meer door te focussen op zelfredzaamheid en het verbeteren van basisvaardigheden zoals taal, rekenen en digitale vaardigheden. Daarnaast worden verschillende werkprocessen en interventies ingezet bij complexe zaken van huiselijk geweld, zoals het in 2024 gestarte netwerk Huiselijk Geweld Delft.

Wanneer het gaat om zelfbeschikking van vrouwen of gendergerelateerd geweld, dan is het belangrijk dat vrouwen de ondersteuning krijgen die ze nodig hebben. Even belangrijk is het om maatschappelijke ideeën over vrouwen te bespreken met mannen en vrouwen, jong en oud. De opkomst van antifeministische gedachten, vooral onder jongeren, door de huidige conservatieve beweging, belemmert de weg naar een inclusieve samenleving. Voorlichting en dialoog zijn essentieel om deze sentimenten tegen te gaan. Daarom zetten we vanuit ons emancipatiebeleid onder Inclusief Samenleven in op het bevorderen het versterken van gelijke kansen, zelfbeschikking, veiligheid en de economische zelfstandigheid van vrouwen.

Delftse Inclusie Agenda

De Delftse [Inclusie Agenda](#) richt zich op mensen die belemmeringen ervaren bij het participeren in de samenleving. De agenda 'Samen naar een toegankelijker Delft' beschrijft hoe we samen met de stad werken aan toegankelijkheid voor inwoners met

een beperking. Het uitgangspunt is: als iets toegankelijk is voor mensen met een beperking, is het dat ook voor de hele samenleving.

Toegankelijkheid is een belangrijk onderdeel om op in te zetten, op weg naar een inclusieve samenleving. Toegankelijkheid houdt in dat drempels of hindernissen letterlijk en figuurlijk worden weggehaald. Er zijn drie soorten toegankelijkheid:

- fysieke toegankelijkheid: iedereen kan alle ruimtes (binnen en buiten) gebruiken;
- sociale toegankelijkheid: iedereen wordt gelijkwaardig behandeld en kan meepraten;
- informatietoegankelijkheid: iedereen heeft toegang tot zowel digitale (zoals websites en apps) als analoge informatie (zoals brieven en folders).

De Inclusie Agenda is samen met de inwoners van Delft opgesteld, onder het motto: 'Niets over ons, zonder ons.' De aanleiding is het VN-Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap, dat Nederland in 2016 ondertekende. Dit verdrag verplicht gemeenten om lokaal inclusiebeleid te ontwikkelen en uit te voeren. De agenda richt zich op inwoners die belemmeringen ondervinden bij het deelnemen aan de samenleving door lichamelijke, psychische of verstandelijke beperkingen, of chronische ziekten.

Om de agenda te vormen, zijn op verschillende manieren signalen opgehaald over de toegankelijkheid in Delft. De uitvoering van de Inclusie Agenda doet de gemeente vanuit alle relevante beleidsafdelingen samen met het Inclusie Collectief Delft, het Toegankelijkheidsnetwerk en partners in de stad.

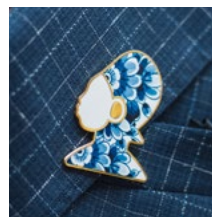
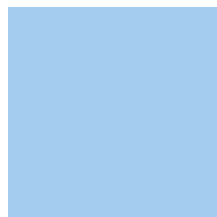
Wat gaan we doen

Emancipatie werd in vrijwel alle gesprekken met de stad breed opgevat: het gaat niet alleen om vrouwenrechten, maar om jezelf kunnen zijn, gelijkwaardig meedoen en erkenning van ieders identiteit en kracht. Inwoners noemden verschillende groepen die hierbij extra steun nodig hebben, bijvoorbeeld op basis van gender, beperking of afkomst. Over het algemeen wordt Delft ervaren als een redelijk veilige en open stad, maar volledige acceptatie is niet overal vanzelfsprekend. Vooral buiten vertrouwde 'bubbels' of binnen bepaalde wijken en generaties ervaren mensen nog belemmeringen. Acceptatie verschilt dus per context en vraagt om blijvende aandacht. Inwoners vragen om meer zichtbaarheid, waardering en concrete steun, vooral via educatie, ontmoeting en een actieve voorbeeldrol van de gemeente.

Daarom zetten we in op gerichte acties die de emancipatie van achtergestelde groepen versterken, gebaseerd op de signalen uit de stad en afgestemd op de specifieke behoeften van inwoners die nog niet vanzelfsprekend kunnen meedoen. Het overzicht hiernaast laat zien wat we gaan doen en hoe we dat aanpakken. We kiezen voor maatwerkmaatregelen die bijdragen aan bewustwording, zichtbaarheid, veiligheid en zelfbeschikking. Daarbij maken we gebruik van effectieve beleidsinstrumenten zoals het actieplan, subsidieregelingen en een uitvoeringsagenda. De uitvoering van deze acties gebeurt in nauwe samenwerking met maatschappelijke organisaties en andere relevante partners in de stad.

Dit gaan we doen	Zo doen we dat
Achtergestelde groepen krijgen ondersteuning bij hun emancipatieproces, zodat zij gelijke kansen krijgen en een volwaardige plaats in de samenleving kunnen innemen	We ondersteunen de LHBTI+-gemeenschap vanuit het Actieplan Regenboogstad 2023-2026 .
	We maken Delft toegankelijker voor inwoners met een beperking via de Delftse Inclusie Agenda .
Zelfbeschikking, veiligheid en economische zelfstandigheid van vrouwen worden actief versterkt om hun emancipatie te bevorderen.	We stellen een subsidieregeling beschikbaar voor initiatieven uit de stad die bijdragen aan de positieverbetering van vrouwen. De initiatieven richten zich op het vergroten van gelijke kansen, het bevorderen van zelfbeschikking, het versterken van veiligheid en het stimuleren van economische zelfstandigheid.
	Per initiatief kan maximaal € 1.000 subsidie worden aangevraagd. Voor deze regeling is in totaal € 10.000 per jaar beschikbaar.

5

verhalen en perspectieven uit onze geschiedenis die lange tijd zijn genegeerd. Door te investeren in educatie, dialoog en herdenking willen we mensen, generaties en gemeenschappen met elkaar verbinden. Zo doen we recht aan het verleden en bouwen we aan een toekomst waarin iedereen zich gezien en gehoord voelt.

Programma Koloniaal- en slavernijverleden

We hebben dan misschien de zichtbare ketenen afgeworpen, maar we zitten nog gevangen in onzichtbare ketenen van denkbeelden of beelden over elkaar. Beeldvorming en vooroordelen kunnen leiden tot uitsluiting, terwijl kennis en begrip juist voor verbinding zorgen. In Delft willen we bouwen aan een samenleving waarin iedereen ertoe doet, vrij van racisme en discriminatie. Vanuit de nota *Samen thuis in Delft* en het programma *Koloniaal- en slavernijverleden* zetten we ons daarom actief in voor bewustwording en voor het doorbreken van hardnekkige patronen van uitsluiting en ongelijkheid. Niet alleen door te streven naar meer begrip, maar vooral door kansen te vergroten en uitsluitingsmechanismen aan te pakken. Daarbij sluiten we aan bij de kracht van bestaande initiatieven in de stad.

We nodigen inwoners uit om deel te nemen aan activiteiten die inzicht geven in het koloniaal- en slavernijverleden. Samen bouwen we aan een toekomst waarin dit verleden wordt erkend en verwerkt. We willen niemand iets opleggen. Inclusief samenleven betekent dat iedereen meetelt. We beseffen dat dit onderwerp bij sommigen weerstand oproept. Waar de een aandacht voor het slavernijverleden ziet als een noodzakelijke erkenning van historisch onrecht, ervaart de ander het als onnodig of als een persoonlijke beschuldiging voor iets

Ambitie 5

We erkennen het verleden en bouwen aan verbinding in het heden

Op 19 december 2023 bood het college van burgemeester en wethouders excuses aan voor het aandeel van het stadsbestuur in het in stand houden van het systeem van slavernij. Dit was een belangrijke stap op weg naar heling en verzoening. Maar zoals de burgemeester in haar speech aangaf: "Een excuus mag niet alleen klinken, het moet ook blijken uit ons handelen." Daarom zetten we ons als gemeente actief in voor bewustwording, erkenning en inzicht in de doorwerking van het koloniaal-

en slavernijverleden in onze samenleving. De sporen van dit verleden zijn nog altijd zichtbaar in patronen van discriminatie, institutioneel racisme en ongelijkheid in kansen en welvaart.

Onze ambitie is helder: we erkennen het verleden en bouwen aan verbinding in het heden. We willen bouwen aan een samenleving waarin het koloniaal- en slavernijverleden wordt erkend, begrepen en gezamenlijk herdacht. We maken ruimte voor

waarmee hij of zij geen directe betrokkenheid voelt. Met het programma *Koloniaal- en slavernijverleden* willen we ruimte creëren voor dialoog, voor reflectie en voor respectvolle ontmoetingen tussen mensen met verschillende achtergronden en opvattingen.

De gedeelde geschiedenis van Nederland

Nederland dankt een groot deel van zijn historische welvaart aan koloniën en slavenhandel. Vanaf de 16e tot ver in de 20e eeuw exploiteerde Nederland gebieden overzee. De officiële slavenhandel startte in de 17e eeuw. Zo'n 600.000 Afrikanen werden tussen de 15e en 19e eeuw verscheept en morele bezwaren waren er nauwelijks.⁵¹ Sinds de oprichting van de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC) en de Verenigde West-Indische Compagnie (WIC) waren er mensen in Nederland kritisch over slavenhandel en slavernij.⁵² Maar de meerderheid beschouwde het als noodzakelijk voor arbeid in de koloniën. De mensonterende behandeling van slaafgemaakten werd hierdoor vaak ter zijde geschoven.

Vanaf de 18e eeuw groeide de groep tegenstanders.⁵³ Toch schafte Nederland als een van de laatste Europese landen pas op 1 juli 1863 de slavernij af. In Nederlands-Indië gebeurde dat officieel al in 1860. Maar vrijheid was daar beperkt; door het cultuurstelsel (1830-1870) werden mensen nog steeds gedwongen producten te verbouwen voor de export naar Nederland. Ook na de afschaffing op 1 juli 1863 in Suriname en de Antillen

moesten veel tot slaaf gemaakten nog tien jaar lang op de plantages blijven werken als zogenaamde 'staatstoezichthouders' om de overgang voor plantagehouders te verzachten. Slaveneigenaren werden daarbij financieel gecompenseerd: zij ontvingen 150 tot 300 gulden per persoon die ze 'kwijtraakten'. De tot slaaf gemaakten zelf kregen niets.

Tussen 1853 en 1939 werden bijna 70.000 contractarbeiders uit Azië naar Suriname gevoerd om de slaafgemaakten op de plantages te vervangen.⁵⁴ De contractarbeiders hadden eveneens een hard leven en ze werden ook slecht behandeld. Tijdens de contracttijd mochten de arbeiders alleen op de plantage werken. Daarna konden ze vrij leven (veelal in armoede) als kleine boeren.

51 NOS-special: Witte handel in Zwarte mensen - [Witte handel in zwarte mensen. Een terugblik op het Nederlandse slavernijverleden](#).

52 Rapport slavernijverleden van Delft Nancy Jouwe, Gerrit Verhoeven, Ingrid van der Vlis - juni 2023

53 Rapport slavernijverleden van Delft Nancy Jouwe, Gerrit Verhoeven, Ingrid van der Vlis - juni 2023

54 Het koloniaal- en slavernijverleden onder de aandacht Een onderzoek naar het draagvlak onder Zuid-Hollanders – Kennis Zuid-Holland (Risbo consultancy Erasmus) - november 2024

Onderdeel van onze Delftse geschiedenis

Delft speelde een actieve rol in het koloniale systeem en de slavenhandel. Delftenaren waren betrokken bij de oprichting van de VOC (1602) en de WIC (1621).⁵⁵ Delftse kooplieden, reders en instellingen investeerden fors in deze handelscompagnieën. Zelfs de Weeskamer, onderdeel van het stadsbestuur, belegde in koloniale handel. Slavernij speelde zich ver weg af in de koloniën. Daardoor was het in Nederland en Delft minder zichtbaar en maakten veel mensen zich er niet al te druk om. Maar in Delft wist iedereen, of kon iedereen wel weten, dat slavernij bestond en wat het inhield.⁵⁶

Vanaf de 17e eeuw woonden er Afrikanen en Aziaten in Delft, vaak meegebracht als slaafgemaakten. Formeel waren zij in Nederland vrij, maar in de praktijk niet altijd en hun leven was verre van gelijkwaardig. Ook na de afschaffing van de slavernij bleven migratiestromen van en naar de koloniën bestaan. In de 19e en 20e eeuw kwamen onder meer Javanen, Indische mensen, Papoea's, Antillianen en Surinamers naar Delft.⁵⁷ Niet alleen de diversiteit aan inwoners in Delft toont de verbondenheid met het verleden. In de stad zijn nog altijd tastbare sporen te vinden van dit verleden: gebouwen zoals het Oost- en West-Indisch Huis, archieven, graven, schilderijen en objecten. Ook instellingen als de TU Bandung en Museum Nusantara tonen de koloniale banden.

Begin 2022 werd het Kwartiermakers Comité Slavernijverleden Delft (KMC) opgericht. Dit comité bestaande uit Delftse inwoners en organisaties had als doel het slavernijverleden van Delft structureel aandacht te geven. Het KMC heeft belangrijk pionierswerk in Delft verricht door een netwerk op te bouwen, het onderwerp in onze stad op de kaart te zetten en het college aan te sporen tot onderzoek, excuses, het ontwikkelen van inclusief beleid en het realiseren van een herdenkingsplek en een jaarlijks herdenkingsmoment. In 2024 organiseerde het KMC zes stadsgesprekken over hoe excuses een vervolg kunnen krijgen via een herdenking, educatie en beleid. De uitkomsten zijn gebruikt om het programma *koloniaal- en slavernijverleden* vorm te geven en acties te bepalen.

Doorwerking van het verleden

Het koloniaal- en slavernijverleden is een onderdeel van de Nederlandse geschiedenis die diepe sporen heeft nagelaten. Het drukt nog steeds een stempel op de hedendaagse samenleving, zowel in voormalig gekoloniseerde samenlevingen als in Nederland en Europa.⁵⁸ Lang kreeg dit niet de erkenning die nodig is om de doorwerking van dit verleden te doorbreken. Onderzoeken tonen aan dat het verleden invloed heeft op sociaaleconomische kansen, onderwijsachterstanden, anti-zwart racisme, transgenerationale trauma's⁵⁹ en gezondheid. De doorwerkingen zijn zowel direct van invloed op de nazaten van tot slaaf gemaakt en contractarbeiders, maar ook op de

denkbeelden van andere groepen in de Nederlandse maatschappij.⁶⁰

Na 1863 werd slavernij amper besproken. Publieke herinnering ontbrak lange tijd.⁶¹ Toch zetten nazaten zich al decennia in voor erkenning. Een lange tijd werden zij niet serieus genomen of zelfs weggezet als gevaar voor het Nederlandse gezag. Denk aan activist en verzetsheld Anton de Kom die in 1934 het boek 'Wij slaven van Suriname' schreef. Hij werd pas in 2023 volledig erkend met excuses aan zijn familie. Het is dus niet vreemd dat we anno 2025 nog maar aan het begin staan van het herkennen

⁵⁵ Rapport slavernijverleden van Delft Nancy Jouwe, Gerrit Verhoeven, Ingrid van der Vlis - juni 2023

⁵⁶ Rapport slavernijverleden van Delft Nancy Jouwe, Gerrit Verhoeven, Ingrid van der Vlis - juni 2023

⁵⁷ Rapport slavernijverleden van Delft Nancy Jouwe, Gerrit Verhoeven, Ingrid van der Vlis - juni 2023

⁵⁸ Het Nederlandse koloniale slavernijverleden en zijn doorwerkingen. Kennisagenda 2025-2035. Rose Mary Allen, Esther Captain, Matthias van Rossum, Urwin Vyent - januari 2024

⁵⁹ Transgeneratieel trauma is psychisch letsel bij iemand, dat is veroorzaakt door een schokkende gebeurtenis die iemand in een vorige generatie heeft meegemaakt.

⁶⁰ Het koloniaal- en slavernijverleden onder de aandacht. Een onderzoek naar het draagvlak onder Zuid-Hollanders - Kennis Zuid-Holland (Risbo consultancy Erasmus) - november 2024

⁶¹ Rapport slavernijverleden van Delft Nancy Jouwe, Gerrit Verhoeven, Ingrid van der Vlis - juni 2023

van dit verleden en bewustwording van de doorwerking in het heden. Deze doorwerking in de hedendaagse samenleving is als gevolg niet bij iedereen bekend of men is zich er niet van bewust.

Ons gezamenlijk verleden herdenken

Voor nazaten van tot slaaf gemaakten is herdenken belangrijk om verleden, heden en toekomst met elkaar te verbinden.⁶² Voor de gemeenschap is het belangrijk dat herdenken verschillende gemeenschappen nazaten van tot slaaf gemaakten verbindt en dat ook witte Nederlanders zich er betrokken bij- en deel van voelen (bewustwording).⁶³ We zijn tenslotte allemaal nazaten van dit gezamenlijke verleden. De Nationale herdenking Nederlands Slavernijverleden vindt jaarlijks plaats op 1 juli bij het slavernijmonument in het Oosterpark in Amsterdam tijdens Ketikoti ('de ketenen gebroken'). Steeds meer gemeenten herdenken op 30 juni en vieren op 1 juli.

In Delft willen we allen herdenken die geleden hebben onder slavernij in voormalige Nederlandse koloniën: de westelijke koloniën en Nederlands-Indië. Maar ook hen die opstonden tegen slavernij en het systeem van uitbuiting en onderdrukking. Ook de impact van contractarbeid wordt erkend en we willen stilstaan bij de doorwerking van slavernij in het hier en nu.

Delfts herdenkingsmoment

De wens voor een herdenkingsmoment leeft breed, zo bleek uit de zes stadsgesprekken van het KMC. Maar er is geen datum die voor alle groepen past. Voor Surinaamse nazaten is 1 juli (Ketikoti) belangrijk, ook 30 juni (om te herdenken) werd verschil-

lende keren genoemd. Voor nazaten uit Curaçao is 18 augustus, Dia di Tula (Dag van Tula), een speciale dag. Anderen hechten waarde aan 15 augustus, wanneer de nationale herdenking van het officiële einde van de Tweede Wereldoorlog (WOII) plaatsvindt. Ook bleek dat sommige nazaten een ander proces doorlopen. Zo richt de Papoea-gemeenschap zich vooral op hun hedendaagse strijd voor onafhankelijkheid. Mogelijke alternatieve dagen zoals 21 maart (Internationale Dag tegen Racisme en Discriminatie), 1 oktober (Diversity Day) of 10

december (Dag van de Rechten van de Mens) werden ook een aantal keer voorgesteld.

We willen daarom samen met de stad bepalen welke datum voor het herdenkingsmoment het meest passend is. We kunnen ervoor kiezen om een herdenkingsmoment in te richten op een datum die niet gerelateerd is aan een bepaalde groep. We kunnen er ook voor kiezen om 30 juni te gaan gebruiken, zoals landelijk steeds meer gemeenten doen, waarbij we allen die

62 Dialoogprogramma Slavernijverleden. Een onderzoek over actie en herdenken - TrueTalk in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties – 19 januari 2024

63 Dialoogprogramma Slavernijverleden. Een onderzoek over actie en herdenken - TrueTalk in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties – 19 januari 2024

geleden hebben en opstonden tegen slavernij en koloniale uitbuiting herdenken. In 2025 volgt hierover een besluit vanuit het actieprogramma *Koloniaal- en slavernijverleden*, na overleg met betrokken gemeenschappen in Delft.

Ook de vorm van het herdenkingsmoment wordt in 2025 vastgesteld. In veel steden organiseren lokale stichtingen het herdenken en vieren (door middel van activiteiten of een festival). Zij dragen vaak ook bij aan educatie en bewustwording. We onderzoeken welke Delftse organisaties dit kunnen oppakken en of onze wensen en visie op elkaar aansluiten. Vanaf 2026 willen we jaarlijks een structureel herdenkingsmoment borgen vanuit een uitvoeringsopdracht of subsidie met bijbehorend budget.

Over het vieren van de afschaffing wordt in 2025 eveneens een besluit genomen. Met de organisaties waarmee we in gesprek gaan over het herdenken, zullen we ook spreken over het vieren van de afschaffing van de slavernij. Daarbij zoeken we aansluiting bij de bredere wens om alle slachtoffers van slavernij en koloniale uitbuiting te eren.

Delftse herdenkingsplek

Tijdens de stadsgesprekken werd ook de behoefte aan een fysieke herdenkingsplek uitgesproken. Aanwezigen hebben aangegeven het fijn te vinden om een fysieke herdenkingsplek te hebben op een prominente plek in Delft. Over hoe deze fysieke herdenkingsplek eruit moet komen te zien zijn de meningen verdeeld. Sommige mensen willen een monument, ontworpen door een kunstenaar. Anderen zien liever een participatieproject of meerdere kleinere plekken, zoals gedenksteden verspreid door de stad.

Begin 2026 besluiten we vanuit het programma *koloniaal- en slavernijverleden*, samen met inwoners, over het ontwerp en de locatie van deze plek of plekken. Het moet een plek worden waar we stilstaan bij het leed dat is veroorzaakt, bij verzet tegen onderdrukking, en bij de doorwerking in het heden. Een ontwerp dat past bij de gehele Delftse samenleving. Het ontwerp en de locatie worden begin 2026 uitgewerkt, zodat de realisatie van het project later in 2026 kan starten.

Wat gaan we doen

In gesprekken met de stad kwam naar voren dat het slavernijverleden (van Delft) voor veel inwoners nog relatief onbekend is. Tegelijkertijd groeit het bewustzijn over de impact ervan en de doorwerking in het heden. Herkenning, erkenning en educatie werden herhaaldelijk genoemd als belangrijke pijlers. Ook is er brede steun voor rituelen zoals herdenkingen en voor fysieke plekken van herinnering in de stad. Veel Delftenaren willen het slavernijverleden niet langer negeren, maar actief onderdeel maken van de stadscultuur en het collectieve bewustzijn.

Kennis over het koloniaal- en slavernijverleden en de doorwerking ervan in het heden helpt om verschillen te overbruggen en wederzijds begrip te vergroten. Als gemeente dragen we hier actief aan bij, onder meer door het onderzoeksrapport over het slavernijverleden van Delft toegankelijk te maken in een publieksvriendelijk boekje ([Slavernijverleden - Stadsarchief Delft](#)). Tegelijkertijd stellen we dat het landelijke onderwijsbeleid hierin een sleutelrol speelt. We ondersteunen de inzet van het Rijk om structureel onderwijs te geven over het koloniaal- en slavernijverleden, migratiegeschiedenis en het gehele Koninkrijk

der Nederlanden.⁶⁴ Onderdeel hiervan is de ontwikkeling van onder meer een bronnenbank, gastlessen en onderzoek naar antiekoloniale vrijheidsstrijders.

De afgelopen jaren hebben we lokaal diverse concrete stappen gezet op het thema koloniaal- en slavernijverleden. We geven vervolg aan de uitgesproken excuses ([Excuses college | Gemeente Delft](#)) en werken vanuit het programma *Koloniaal- en slavernijverleden* tot 2030 aan erkenning, educatie, dialoog en bewustwording. Daarna blijft het onderwerp geborgd in het bredere beleid voor inclusief samenleven.

Daarom zetten we de komende jaren gerichte stappen om dit streven naar erkenning, educatie en verbinding concreet vorm te geven. Het overzicht op pagina 39 laat zien wat we gaan doen en hoe we dat aanpakken. Sommige acties zijn nieuw, andere bouwen voort op bestaande initiatieven in de stad. Samen vormen ze een samenhangend programma dat loopt tot 2030, met als doel het slavernijverleden en de doorwerking ervan een blijvende en zichtbare plek te geven in Delft. Bij alles wat we doen, staat samenwerking met de stad centraal. Want alleen samen kunnen we dit verleden erkennen, verwerken en bijdragen aan een inclusieve toekomst.

64 Kamerbrief Voortgang slavernijverleden – ministerie van binnenlandse zaken (BZK) – 11 februari 2025

Dit gaan we doen	Zo doen we dat	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Uitvoering programma Koloniaal- en slavernij-verleden 2025-2030	We zetten het programma op, starten de uitvoering en volgen de voortgang de komende jaren.	X	X	X	X	X	X
Herdenken en vieren als jaarlijks verbindend moment voor alle Delftenaren verankeren	We maken keuzes over een vaste datum, een passend budget en betrokken uitvoeringspartners.		X				
	We voeren jaarlijks een herdenkingsmoment uit, dat uitnodigt tot ontmoeting, reflectie en verbinding.		X	X	X	X	X
Een fysieke plek van herinnering realiseren in de stad	We bepalen in overleg met de stad de vorm en locatie van een of meerdere herdenkingsplekken.		X				
	We realiseren een plek(ken) die zichtbaar, toegankelijk en betekenisvol is voor alle Delftenaren.		X	X			
Zichtbaarheid en erkenning van het slavernijverleden in naamgeving en het stads-beeld vergroten	We verwijzen via de gemeentelijke website naar Justis , waar nazaten van tot slaaf gemaakten hun achternaam kunnen laten wijzigen.	X	X	X	X	X	X
	We zorgen voor context en uitleg op locaties in de openbare ruimte waar verwijzingen naar het koloniale verleden aanwezig zijn.		X	X	X	X	X
Structurele erkenning en betrokkenheid van nazaten waarborgen	We verkennen de mogelijkheden voor het oprichten van een adviescommissie Koloniaal- en slavernijverleden, met vertegenwoordiging van nazaten (en experts).	X	X				
Actieve ondersteuning van lokale initiatieven die bijdragen aan bewustwording, kennisdeling en dialoog over het koloniaal- en slavernijverleden en de impact daarvan in het heden.	We stellen jaarlijks subsidie beschikbaar voor kleinschalige initiatieven gericht op bewustwording, ontmoeting en kennisdeling. Per initiatief is tot € 1.000 beschikbaar; het totaalbudget bedraagt € 15.000 per jaar.		X	X	X	X	X
Bewustwording en educatie versterken over het koloniaal- en slavernij-verleden	Erfgoed Delft blijft het koloniaal- en slavernijverleden structureel onderdeel maken van de historische collectie, publieksinformatie en lesmateriaal.	X	X	X	X	X	X
	We ondersteunen het landelijke project 'Draden van ons Nederlandse slavernijverleden' met een subsidie. Een wandkleed dat op eigentijdse en beeldende wijze verhalen over het slavernijverleden zichtbaar maakt.	X					
	Museum Prinsenhof Delft ontwikkelt in samenwerking met de Oude Kerk de Interactieve stadswandeling: Sporen van Slavernij, die deelnemers langs koloniale sporen in de stad leidt.	X					

Inclusieve gemeente

De gemeente Delft erkent dat inclusief beleid een verantwoordelijkheid is van alle beleidsdomeinen, omdat ongelijkheid vaak op verschillende terreinen van het leven voorkomt. Om onze ambities waar te maken, is het belangrijk dat we diversiteit en inclusie als gemeente waarborgen en zelf het goede voorbeeld geven. Daarom zetten we in op inclusief gemeentelijk beleid. Zodat we dichter komen te staan bij de inwoners van onze diverse Delftse samenleving en beter kunnen inspelen op hun behoeften.

Inclusief beleid

Volgens Movisie zorgt inclusief beleid ervoor dat iedereen de vrijheid heeft om zijn of haar leven in te richten en volwaardig mee te doen in een samenleving waar iedereen deel van uitmaakt en aan bijdraagt.⁶⁵ Inclusief gemeentelijk beleid versterkt de sociale cohesie, bevordert diversiteit, stimuleert vernieuwende ideeën en oplossingen, en voorkomt uitsluiting en discriminatie. Het waarborgen van inclusief beleid draagt bij aan gelijke kansen en zorgt voor gelijke toegang tot voorzieningen voor alle inwoners. Daarnaast zorgt het voor het welzijn⁶⁶ van de gemeenschap en maakt het de gemeente aantrekkelijker voor zowel inwoners als bedrijven.

Iedereen moet volwaardig mee kunnen doen in alle levensdomeinen. Daarom is het belangrijk dat elk beleidsdomein concreet en specifiek aangeeft hoe inclusief beleid in dat domein wordt uitgevoerd. Als een gemeente enkel een algemeen inclusiebeleidskader heeft, bestaat het risico dat het blijft bij mooie woorden, zonder daadwerkelijke uitvoering binnen de verschillende beleidsdomeinen, doordat de verantwoordelijk-

heid niet goed wordt gevoeld. Door inclusie in elk domein te integreren, ontstaat een duurzame en effectieve aanpak die gericht is op echte veranderingen in de samenleving.

Gezamenlijke opgave

Het toewerken naar een inclusieve stad, die kansen biedt aan iedereen en waar iedereen kan meedoen, is een complexe opgave. Binnen de gemeente Delft is inclusie nog niet als een gezamenlijke verantwoordelijkheid vastgesteld, terwijl het thema van invloed is op alle beleidsdomeinen van de verschillende portefeuillehouders.

Voor deze nota zijn binnen de organisatie gesprekken gevoerd over hoe we inclusie als gezamenlijke opgave willen gaan vormgeven. Daarbij is afgesproken dat de verantwoordelijkheid voor inclusie niet alleen bij het beleidsdomein Inclusief Samenleven ligt, maar dat elk beleidsdomein inclusie zal integreren in hun beleidsnota's, doelstellingen en uitvoeringsplannen/werkprocessen. Hoe we gaan monitoren dat elk beleidsdomein inclusief beleid voert, moet nog verder uitgewerkt worden. Bovendien is gedragsverandering binnen de organisatie nodig: een proces dat tijd nodig heeft.

Wat doen we al

Hoewel inclusie binnen de gemeente nog geen gezamenlijke, overkoepelende opgave is, vormt het al wel een onderdeel van verschillende programma's en beleidsdomeinen. De concrete keuzes in wat we doen en hoe we dat doen liggen daarbij bij de afzonderlijke beleidsdomeinen en hun programma's. In deze

nota kunnen we daarom alleen benoemen welke initiatieven en maatregelen zij nu al uitvoeren en welke bijdragen dat levert aan een inclusieve stad. Hieronder volgt een beknopt en niet-uitputtend overzicht:

Global Goals

Delft is sinds 2021 een Globale Goals-gemeente. De Global Goals worden ook wel Sustainable Development Goals (SDG's) genoemd. Zij zijn ontwikkeld om richting 2030 een groenere, eerlijkere en betere wereld te bouwen. Alle zeventien goals hebben een rol bij het bereiken ervan. Deze doelen hebben sterk te maken met de dagelijkse taken en verantwoordelijkheden van gemeenten en helpen gemeenten om beleid integraal vorm te geven. De twee SDG's die het meeste met inclusie te maken hebben zijn: gendergelijkheid (5) en ongelijkheid verminderen (10).

Samen maken we de stad

We benutten de kracht van de stad. Dit doen we door zichtbaar en toegankelijk te zijn en ons werk dichterbij en met de Delftenaren te ontwikkelen. We faciliteren verbindingen tussen bewoners, organisaties en de gemeente.

Wij West Delft

De gemeente Delft investeert in een veilig en leefbaar Delft-West (Voorhof, Buitenhof en Tanthof-West). Dat doen we samen met een netwerk van organisaties en bewoners. We willen dat het veilig en goed wonen is in Delft-West. En dat alle bewoners een toekomst hebben waarin ze mee kunnen doen en jongeren een goede start hebben in het leven. Er is een uitvoeringsagenda opgesteld door de Alliantie Wij

⁶⁵ Bron: handreiking inclusief beleid voor gemeente – Movisie - nov 2023

⁶⁶ Het welzijn van de gemeenschap verwijst naar de algemene gezondheid, geluk en kwaliteit van leven van de mensen die in een bepaalde gemeenschap wonen.

West waarin onder andere samenleven tussen verschillende culturen aandacht krijgt.

D&I-beleid gemeente Delft

Als gemeente willen we het goede voorbeeld geven en laten zien dat we ook binnen onze eigen organisatie diversiteit en inclusie (D&I) serieus nemen. We willen een inclusieve organisatie zijn met gelijke kansen voor iedereen. Een organisatie waar iedereen zichzelf kan zijn, ongeacht leeftijd, huidskleur, culturele achtergrond, gender, inkomen, talenten, levensbeschouwing, seksuele oriëntatie of beperkingen. We willen dat de diversiteit en kennis van de stad terug te zien is in onze organisatie, en andersom. Zo kunnen we de opgaven van de stad beter zien, begrijpen en samen met inwoners aanpakken. Met het opzetten van een intern D&I-beleid bouwen we de komende jaren verder aan een diverse organisatie die een afspiegeling vormt van de Delftse samenleving. Een organisatie waarin verschillen worden gewaardeerd en we actief werken aan het begrijpen van elkaars perspectieven.

Delftse dienstverlening

We zijn er voor iedere Delftenaar. We leven ons in en hebben oog voor de mens en de situatie. Met onze inclusieve dienstverlening sluiten we aan op het belang van de stad én de behoeften van inwoners, ondernemers, organisaties en bezoekers. Deze principes, zoals beschreven in de visie op dienstverlening, geven richting aan onze interne organisatie en versterken een inclusieve benadering waarbij iedereen, ongeacht achtergrond, gelijke toegang krijgt tot gemeentelijke diensten en middelen.

Wonen

Delft wil onderzoeken hoe de stem van de woningzoekenden een structurele rol kan krijgen in het participatieproces en het

woningbouwbeleid. Die stem horen we nu te weinig ten opzichte van de zittende bewoners die al wel een woning hebben. Een eerste stap hierbij is de start van een Woonplatform waarbij het doel is een werkbaar en inclusieve aanpak te ontwikkelen waarbij de stem van alle belanghebbenden wordt gehoord, dus ook van woningzoekenden. Met de invoering van de Wet goed verhuurderschap moet de gemeente handhaven op de wettelijk vastgelegde algemene regels voor goed verhuurderschap. Eén van deze algemene regels is het voorkomen en tegengaan van discriminatie op de woningmarkt. Huurders die te maken krijgen met discriminatie en zich melden bij het huurteam Delft worden dan doorgeleid naar de Delftse anti-discriminatievoorziening Stichting iDb.

Inburgering

De gemeente vindt het belangrijk dat elke inburgeringsplichtige inwoner mee kan doen naar beste vermogen. Vanuit de Wet inburgering 2021 wordt om deze reden maatwerk geprioriteerd. We kijken naar het individu en wat diegene nodig heeft om te kunnen meedoen in de samenleving. Ook biedt de gemeente de mogelijkheid om tolken in te zetten bij belangrijke gesprekken en wordt er waar mogelijk gecommuniceerd in meerdere talen, zodat er rekening gehouden wordt met inwoners die de taal nog niet volledig machtig zijn. Het gebruik van een informeel netwerk door bijvoorbeeld ervaringsdeskundige en vrijwilligers in Delft draagt hier ook aan bij.

Jeugd

Binnen de Jeugdwet zijn de volgende wetsartikelen opgenomen:

- Artikel 2.3 (lid 4 onder a en b): Het college houdt bij de bepaling van de aangewezen vorm van jeugdhulp redelijkerwijs rekening met de behoeften en persoonskenmerken van de jeugdige en zijn ouders en de godsdienstige gezindheid, de

levensovertuiging en de culturele achtergrond van de jeugdige en zijn ouders.

- Artikel 2.4 (lid 3 onder a en b): Het college draagt er zorg voor dat bij de uitvoering van de kindbeschermingsmaatregelen en van de jeugdreclassering redelijkerwijs rekening wordt gehouden met de behoeften en persoonskenmerken van de jeugdige en zijn ouders en de godsdienstige gezindheid, de levensovertuiging en de culturele achtergrond van de jeugdige en zijn ouders.
- In Delft is een artikel opgenomen in de verordening Jeugdhulp gemeente Delft 2024 waarin bovenstaande vanuit de wet is vertaald naar gemeentelijk beleid:
 - Artikel 2.2 (lid 3 onder a en e): Het college onderzoekt in samenspraak met de jeugdige en/of zijn ouder(s) en externe deskundigen, zo spoedig mogelijk en voor zover nodig de behoeften, persoonskenmerken, voorkeuren, veiligheid, ontwikkeling en gezinssituatie van de jeugdige en het probleem of de hulpvraag en hoe rekening kan worden gehouden met de godsdienstige gezindheid, de levensovertuiging en de culturele achtergrond van de jeugdige en/of zijn ouder(s).

Op basis van deze artikelen in de jeugdwet is ook het preventieve/voorliggende veld ingericht op dit thema. In welke wijk en in welk gezin je geboren wordt, heeft invloed op de kansen die je krijgt in het leven. Dat willen we niet. We willen dat jeugdigen gelijke kansen in het leven krijgen en gelijke toegang tot school, werk, stage, wonen en vrijetijdsbesteding hebben. Om deze reden wordt er niemand buitengesloten. Dit doen we door in te zetten op een stevige basis vanaf de geboorte, zo nodig met extra ondersteuning tijdens het basisonderwijs en zorgen we ervoor dat jongeren met al hun vragen terecht kunnen bij een loket (fysiek en online).

Maatschappelijke voorzieningen

Laagdrempelige buurtvoorzieningen zoals bibliotheken, wijkcentra en sportparken/sportaccommodaties zijn belangrijke verblijfsplekken voor bewoners. Met name in kwetsbare buurten groeien basisvoorzieningen mee met de veranderende vraag. Maatschappelijke voorzieningen zijn voor iedereen toegankelijk die dat wil of nodig heeft. Toegankelijkheid gaat over de aanwezigheid, nabijheid, bekendheid, betaalbaarheid en fysieke en sociale toegankelijkheid. Deze voorzieningen dragen bij aan een complete en inclusieve stad. Bij verschillende voorzieningen kunnen nog drempels weggenomen worden en kan de toegankelijkheid nog verbeteren. Dit betreft bijvoorbeeld het Rietveld Theater en Theater de Veste. Er zijn voorstellen gedaan om tot aanpassingen in deze gebouwen te komen, die komend jaar verder worden uitgewerkt en uitgevoerd (bij Theater de Veste nog op voorwaarde dat hier middelen voor beschikbaar komen). Door aan te haken op ontwikkelingen in de wijken wordt bijvoorbeeld ook aan het thema van nabijheid gewerkt.

Sportstimulering

Ook vanuit het Delfts Sportakkoord (I en II)⁶⁷ is aandacht voor dit thema. Zo hebben diverse bijeenkomsten/workshops plaatsgevonden, bijvoorbeeld in samenwerking met de John Blankenstein Foundation en DWH en is een PR-campagne geweest over een inclusieve sport. Ook worden sportverenigingen vanuit het Delfts Sportakkoord (I en II) gestimuleerd om te voldoen aan de vier basiseisen voor een sociaal veilige sport.⁶⁸ De sportpedagoog (combinatiefunctionaris van Haaglanden Beweegt/Delft voor Elkaar) is ook actief op dit thema en ondersteunt verenigingen waar mogelijk. Vanuit het Hoofdlijnen Sportakkoord (landelijk Sportakkoord) is de verplichting

opgenomen dat gemeenten een Actieplan Sociaal Veilig Sportklimaat moeten opstellen. Vanuit het Delfts Sportakkoord II wordt dat nu ook uitgewerkt.

Armoede en schulden

Delft werkt aan toegankelijke communicatie over armoedebestrijding en schuldhulpverlening, onder andere via beeldende en anderstalige middelen. Ook verstevigen we het lokale netwerk: meer verbinding tussen het informele netwerk (bijvoorbeeld van

sleutelfiguren en belangenverenigingen, maar ook van jongerenwerk) en professionele organisaties (gemeenten, organisaties financiële hulpverlening). In het kader van de Kinderopvangtoeslagaffaire (KOTA) bieden we gedupeerde ouders persoonlijke begeleiding en herstelondersteuning. We doen dit in samenwerking met landelijke en lokale partners, met als doel het vertrouwen te herstellen en perspectief te bieden.

⁶⁷ Zie link: Delfts Sportakkoord 2

⁶⁸ Basiseisen sociale veiligheid in de sport - NOCNSF

Museum Prinsenhof Delft

De gemeente Delft weet uit ervaring dat elkaar beter leren kennen, maar ook historisch besef⁶⁹ bijdraagt aan een gevoel van verbondenheid. Door middel van het programma *De Delftse Blik* is het museum Prinsenhof de afgelopen vier jaar een aanjager geweest om verschillende perspectieven samen te brengen in het museum én in de stad. En om saamhorigheid te creëren onder stadsgenoten. Ook mensen die het gevoel hebben niet gezien te worden en daarmee minder onderdeel van de samenleving zijn, worden betrokken actief deel te nemen. Door het gesprek te stimuleren en ruimte te bieden voor de meerstemmigheid binnen de samenleving droeg de *Delftse Blik* bij aan diversiteit en inclusie binnen Delft.

Museum Prinsenhof Delft heeft ook een toegankelijkheidsvisie opgesteld. Door investeringen in de fysieke, sociale, inhoudelijke, digitale, financiële en representatieve toegankelijkheid van het museum zijn letterlijk en figuurlijk de drempels weggehaald en is het museum als het weer open gaat voor iedereen toegankelijk.

Gelijke kansen/Onderwijs

In de Delftse Educatieve Agenda 2024-2027 (DEA) hebben gemeente, schoolbesturen en kinderopvang de gezamenlijke opdracht vastgelegd om toe te werken naar een grotere kansengelijkheid in het onderwijs en de kinderopvang. Vanuit deze opdracht zijn drie ambities opgesteld;

1. Aansluiting zorg en onderwijs (onder andere verbeteren preventieve zorgstructuur);
2. Educatie voor iedereen (inclusiever onderwijs en doorgaan de leerlijnen en betere overgangen);
3. Kansen vergroten (taalontwikkeling en toegankelijk maken van het educatieve aanbod).

Er is een uitvoeringsagenda opgesteld met een jaarplan 2024-2025 waarin de activiteiten zijn opgenomen om de ambities uit de DEA te realiseren.

Sociale basis

De sociale basis gaat over de mogelijkheden die inwoners hebben om elkaar te ontmoeten, om te ontspannen en zich te ontplooien. En het gaat over het geven en krijgen van steun van mensen in de eigen omgeving. Als de sociale basis sterk is, nemen mensen deel in verschillende sociale netwerken op een manier die hen goed doet. Een stevige sociale basis is niet voor iedereen vanzelfsprekend. Niet iedereen heeft een netwerk waar men zich thuis voelt en op terug kan vallen. Daarom is extra aandacht nodig om ook hen een sterke sociale basis te bieden en versterkt de gemeente dit fundament. Zodat inwoners in Delft prettig kunnen samenleven en kunnen meedoen.

Zorg en Wmo

Vanuit de gemeente sturen we erop dat Delftse zorgaanbieders ervoor zorgen dat hun professionals alert en sensitief zijn als het gaat om inclusie en diversiteit, zodat zij maatwerk kunnen leveren voor alle verschillende groepen burgers.

Communicatie

De gemeente wil verbindend zijn en vindt heldere taal belangrijk. Ook willen we graag dat elke Delftenaar onze dienstverlening goed kan vinden. Onze teksten in brieven en op de website zijn daarom op BI-niveau. Belangrijke brieven en communicatiemiddelen testen we bij bewonerspanels. En op onze kanalen (Stadskrant en social media) laten we zoveel mogelijk verschillende Delftenaren aan het woord over onze

dienstverlening of wat zij voor de stad doen en wat zij van de stad vinden. Zo investeren we in een inclusiever beeld van de stad. Ook zijn wij als gemeente voortdurend op zoek naar manieren waarop we beter in contact kunnen komen met Delftenaren die we nu moeilijk weten te bereiken. Dit kan bijvoorbeeld zijn via huisbezoeken of sleutelorganisaties/personen. Om het belang van heldere communicatie te benadrukken, ondertekende de gemeente in 2019 de Direct Duidelijk-deal, een initiatief voor heldere overheidscommunicatie.

Openbare orde en veiligheid

Binnen de aanpak radicalisering, extremisme en polarisatie zetten we in op het bevorderen van inclusiviteit, onder andere door de veerkracht en weerbaarheid van jongeren te versterken. Een belangrijk instrument hierbij is de BOUNCE-training, die jongeren ondersteunt bij het ontwikkelen van een sterke identiteit, hen helpt hun eigen talenten en kwaliteiten te ontdekken, en hen stimuleert om met vertrouwen naar de toekomst te kijken. Tegelijkertijd leren zij overeenkomsten met anderen te herkennen en op een positieve en respectvolle manier om te gaan met verschillen. Verder is in Delft het Strategisch Netwerk Radicalisering en Polarisation (SNRP) actief. Hierin werken vijftien betrokken inwoners, die diverse religieuze, culturele en maatschappelijke organisaties vertegenwoordigen, samen aan het versterken van dialoog en verbinding in de stad. Voor professionals bieden we daarnaast trainingen aan op het gebied van interculturele professionaliteit. Deze trainingen vergroten het bewustzijn van de eigen culturele achtergrond en de invloed daarvan op gedrag en interactie met anderen. En ze stimuleren om vanuit verschillende perspectieven naar problemen te kijken en inclusiever te denken en handelen.

⁶⁹ Historisch besef helpt om te snappen waar mede-inwoners vandaan komen en wat diegene meenemen uit het verleden.

Preventie met Gezag (PmG)

Binnen Preventie met Gezag stimuleren we de positieve ontwikkeling van de jeugd, zodat zij op een positieve manier van invloed kunnen zijn op hun leefomgeving. Waar dat nodig is, stellen we grenzen. Ons doel is dat minder kinderen, jongeren en jongvolwassenen in contact komen met crimineel gedrag of daarin afglijden. We werken vanuit de filosofie van Bronfenbrenner, waarin de jongere wordt gezien in samenhang met alle omringende systemen. Daarom zoeken we actief de samenwerking met netwerken rondom jongeren. In Delft zijn veel zelforganisaties, maatschappelijke organisaties en sleutelfiguren actief die opereren rond thema's die in de stad leven. Op basis van inhoudelijke thema's gaan we vanuit partnerschap gericht de verbinding aan met deze informele organisaties, met bijzondere aandacht voor Delft-West.

Re-integratie en participatie

Het gemeentelijke ontwikkelbedrijf Werkse! heeft een groot arsenaal speciale instrumenten om mensen met een beperking te ondersteunen bij het vinden van werk. Denk hierbij aan onder meer Jobcoaching, werkplekaanpassingen, meeneembare voorzieningen, loonkostensubsidies en beschut werk. Speciale aandacht is er hierbij voor mensen met een psychische kwetsbaarheid waar in samenwerking met GGZ Delfland een speciale aanpak voor is ontwikkeld.

Er is een werkgeversnetwerk opgezet om het toepassen van het speciale instrumentarium bij werkgevers te vergroten alsmede de inclusiviteitsgedachte. Veel aandacht wordt besteed aan het vergroten van de bekendheid van de mogelijkheden via websites, marketing, events, en zichtbaar zijn in de wijk (zoals Wij West in de Hoven).

Ook zijn er diverse plekken beschikbaar waar mensen met een beperking een zinvolle dagbesteding kunnen hebben als regulier werk (nog) niet aan de orde is (denk aan Stunt, Firma van Buiten en Doel Delfland).

Basisvaardigheden

Als je laaggeletterd bent dan beïnvloedt dat bijna elk aspect van het dagelijks leven. Het vormt een verborgen barrière voor emancipatie, omdat het mensen belemmert om volledig deel te nemen aan de samenleving. In Delft vinden we het belangrijk dat alle inwoners voldoende basisvaardigheden (taal-, reken- en digivaardigheden) hebben om hun eigen leven vorm te geven en naar vermogen mee te doen in de samenleving. Zodat zij goed kunnen wonen, werken en leven in Delft. Om dit te bereiken werkt de gemeente Delft aan het verbeteren van het bereik en de kwaliteit van het aanbod voor basisvaardigheden. Dit gebeurt onder andere via de nota '[Taal werkt! 2.0 Delfts programma voor basiseducatie voor volwassenen 2021-2025](#)', en in samenwerking met andere gemeenten in de regio Haaglanden. Ons doel is om meer laaggeletterde Delftenaren te bereiken met een op maat gemaakt aanbod.

Cultuur

Delft werkt aan een verbonden stad. Cultuur brengt ontmoeting en verbinding tussen mensen tot stand en bevordert de actieve deelname van mensen aan de samenleving. Immers, door vanuit gezamenlijke interesses en talenten kunst en cultuur te beleven en te maken, overbruggen we verschillen. Dit draagt bij aan meer begrip voor elkaar en aan een open geest. Kunst en cultuur dragen op die manier actief bij aan burgerschap, aan het tegengaan van polarisatie, aan gedeelde waarden van een democratische samenleving. Cultuur werkt verbindend en preventief en draagt daarmee bij aan een verbonden stad.

Toegankelijkheid van cultuuraanbod in Delft is belangrijk. Het cultuuraanbod is gelijkwaardig toegankelijk voor iedereen. Meedoen met cultuur in een inclusieve én verbonden stad betekent in onze ogen dat inwoners zich herkennen in en deelnemen aan het inclusieve aanbod van een representatieve cultuursector.

In samenwerking met culturele en maatschappelijke partners in de stad stimuleren we dat inwoners zo min mogelijk drempels ervaren om deel te nemen aan het cultuuraanbod. Een meer toegankelijk en inclusief cultuuraanbod begint bij onze representatieve cultuurpartners. Hun programma, publiek, personeel en hun samenwerkende partners zijn een weerspiegeling van een diverse samenleving. Hun herkenbare aanbod sluit aan bij de behoeften en wensen van een brede groep inwoners van Delft.

Monitoring en voortgang

Het meetbaar maken van beleid op het gebied van inclusief samenleven is belangrijk, maar tegelijkertijd uitdagend. De effecten van dit beleid laten zich niet altijd gemakkelijk vangen in harde cijfers, mede doordat maatschappelijke en politieke ontwikkelingen van invloed zijn op zowel de uitvoering als het effect van onze inzet. Toch willen we het beleid op verschillende manieren gaan monitoren en blijven volgen hoe het gaat in de stad en waar behoefte aan is.

Voor deze nota hebben we gebruikgemaakt van de resultaten uit de Omnibussenquête 2023. In 2025 volgt een nieuwe editie. De resultaten daarvan beschouwen we als eerste meetmoment na het vaststellen van deze nota, en gebruiken we als uitgangspunt voor het vervolg. Daarbij richten we ons op vier indicatoren:

- Discriminatie
- Sociale acceptatie LHBTI+ in Delft
- Vertrouwen in de politiek
- Sociale leefbaarheid

Mogelijk passen we enkele vragen in de Omnibussenquête aan of breiden we deze uit, zodat we gericht kunnen meten wat het beleid oplevert.

De nota *Samen thuis in Delft* is beleid in beweging. Onderweg ontdekken we wat wel of niet bijdraagt aan het realiseren van onze ambities. De thema's rond inclusief samenleven zijn bovendien gevoelig voor veranderingen in de samenleving. Daarom is het van belang om goed in contact te blijven met inwoners van de stad. Minstens twee keer per jaar organiseren we een open participatiesessie. Tijdens deze bijeenkomsten gaan we in gesprek met geïnteresseerden over wat zij belangrijk vinden, halen we signalen op en bespreken we de voortgang. Daarnaast vindt gedurende het jaar afstemming plaats met

samenwerkingspartners, waarbij wordt besproken welke signalen zij ontvangen vanuit hun achterban en waar mogelijk aanvullende beleidsmatige aandacht nodig is.

De actiepunten in deze nota zijn niet in beton gegoten. Wat nodig is om de ambities van *Samen thuis in Delft* te realiseren, verandert mee met de stad. Daarom bekijken we elk jaar wat de inzet van het afgelopen jaar heeft opgeleverd, en wat nodig is voor het jaar dat volgt. Op basis van signalen uit de stad, gesprekken met partners en lopende evaluaties herijken we jaarlijks onze koers. Dat doen we aan het einde van het kalenderjaar, zodat we deze herijking kunnen meenemen in de voortgangsbrief aan de gemeenteraad.

De gemeenteraad wordt jaarlijks geïnformeerd over de voortgang van het beleid voor inclusief samenleven. In een voortgangsbrief rapporteren we welke acties zijn ondernomen voor het realiseren van de vijf ambities en welke inzichten zijn opgehaald via de participatiebijeenkomsten en partners. Ook nemen we in deze brief de jaarlijkse herijking van het actieprogramma mee: op basis van wat werkt, wat nodig is en wat verandert in de stad, stellen we prioriteiten voor het komende jaar. Zo houden we uitvoering en verantwoording overzichtelijk en verbonden. Elke twee jaar vullen we deze brief aan met de resultaten van de Omnibussenquête, waarmee we trends en ontwikkelingen structureel monitoren.

Financiën

De gemeente Delft heeft serieuze ambities op het gebied van inclusief samenleven. Tegelijkertijd opereren we binnen een beperkt financieel kader. Jaarlijks is vanuit de gemeentebegroting een bedrag van € 223.455 beschikbaar voor subsidies, activiteiten en uitvoerende maatregelen binnen dit beleidsterrein. Dit vormt een noodzakelijke basis, maar is beperkt in verhouding tot de brede en hoge ambities uit deze nota. Het budget biedt weinig ruimte om extra in te zetten op aanvullende acties die deze ambities kunnen versterken of versnellen. Daarom richten we ons op effectieve, betaalbare maatregelen en zoeken we actief de samenwerking met partners in de stad.

De uitvoering van de nota *Samen thuis in Delft* is een verantwoordelijkheid van de hele gemeentelijke organisatie. Omdat inclusie raakt aan alle gemeentelijke opgaven, dragen ook andere afdelingen vanuit hun eigen programma bij aan het inclusiever maken van Delft. Het beschikbare centrale budget voor inclusief samenleven wordt volledig ingezet voor uitvoering van de activiteiten en doelstellingen zoals beschreven in deze nota.

Budget 2025 t/m 2029

Het beschikbare centrale budget voor het beleidsveld inclusief Samenleven bestaat uit een vast bedrag uit de gemeentebegroting en enkele aanvullende financieringsstromen vanuit de meicirculaire⁷⁰.

Beschikbare budget 2025 t/m 2029

Omschrijving	2025	2026	2027	2028	2029
Inclusief Samenleven***	€223.455	€223.455	€ 167.455 - 223.455	€ 167.455 - 223.455	€ 167.455 - 223.455
Meicirculaire regenboogstad (t/m 2026*)	€ 20.000	€ 20.000	Nog niet bekend	Nog niet bekend	Nog niet bekend
Meicirculaire preventie discriminatie (t/m 2026**)	€ 15.000	€ 15.000	Nog niet bekend	Nog niet bekend	Nog niet bekend
Vrijgemaakt bedrag voor inrichting herdenkingsplek koloniaal- en slavernijverleden	-	€ 300.000	-	-	-
Totaal	€ 258.455	€ 558.455	€167.455 - 223.455	€ 167.555 - 223.455	€ 167.555 - 223.455

* De continuering van deze regeling wordt nog bevestigd, waarschijnlijk komt eind 2025 duidelijkheid.

** Het is onbekend of deze regeling na 2026 voortgang vindt in verband met de invoering van de wets- en stelselwijziging antidiscriminatievoorziening met een beoogde inwerkingtreding van 1 januari 2027.

*** Delft ontvangt jaarlijks €0,77 per inwoner via het gemeentefonds voor de uitvoering van de Wet gemeentelijke antidiscriminatievoorzieningen (WGA). Het is nog onbekend of de gemeente dit bedrag na 2026 blijft ontvangen, in verband met de voorgenomen wets- en stelselwijziging rond antidiscriminatievoorzieningen, die op 1 januari 2027 in werking moet treden.

70 De meicirculaire 2024 informeert de gemeenten over de omvang en de verdeling van de algemene uitkering, de integratie-uitkeringen en de decentralisatie-uitkeringen uit het gemeentefonds voor de jaren 2024 en verder. Daarnaast gaat de circulaire in op andere financiële onderwerpen die voor de gemeenten van belang zijn.

Toelichting op aanvullende financieringsstromen

- LHBTI-beleid Regenboogsteden:

Als officiële Regenboogstad ontvangt Delft jaarlijks tot en met 2026 € 20.000 via de meicirculaire vanuit het ministerie van OCW. Deze middelen zijn bestemd voor de uitvoering van het *Actieplan Regenboogstad 2023-2026*. De gemeente levert daarnaast ambtelijke capaciteit uit eigen middelen voor het LHBTI+-beleid.

- Wet gemeentelijke antidiscriminatievoorzieningen (WGA)
Jaarlijks ontvangt Delft € 0,77 per inwoner via het gemeentefonds voor de uitvoering van de WGA. Stichting iDb dient jaarlijks een subsidie aanvraag bij ons in voor de uitvoering van de WGA en voor de uitvoering van preventiemaatregelen.
- Preventie discriminatie op lokaal niveau:
Sinds 2024 ontvangt Delft € 15.000 via de meicirculaire van het ministerie van BZK voor het versterken van de preventie van discriminatie. Deze regeling loopt tot en met 2026. In 2024 is dit budget ingezet voor de ontwikkeling en lancering van een gemeentelijke antidiscriminatiecampagne.
- Herdenkingsplek koloniaal- en slavernijverleden:
Voor de inrichting van een fysieke herdenkingsplek is in 2026 eenmalig € 300.000 vrijgemaakt (zie Kadernota 2024).

Uitgaven 2025 t/m 2029

Het beschikbare centrale budget voor inclusief samenleven wordt ingezet voor uitvoering van de activiteiten en doelstellingen zoals beschreven in deze nota. De uitgaven voor de uitvoering van al geformuleerde projecten zijn in het indicatief overzicht opgenomen. Voor de jaren 2026 tot en met 2029 moeten verschillende uitgaven nog vastgesteld worden. Aan de uitwerking hiervan wordt in 2025 gewerkt.

Uitgaven 2025 t/m 2029 (indicatief overzicht)

Ambitie#	Omschrijving	2025	2026	2027	2028	2029
1	Subsidie voor kleinschalige activiteiten die bijdragen aan verbinding, ontmoeting en wederzijdse ondersteuning binnen de Delftse gemeenschap	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000
2	Wettelijke taak ADV*	€ 51.588	€ 55.000	Nog niet bekend	Nog niet bekend	Nog niet bekend
	Subsidie antidiscriminatiepreventie	€ 21.987	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000
	Anti-discriminatie campagne**	€ 15.000	€ 15.000	PM	PM	PM
3	Netwerk verstevigen***	-	PM	PM	PM	PM
	Training en communicatie	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000
4	Subsidie voor bevorderen emancipatie van vrouwen in Delft	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000
	Subsidie DWH voor uitvoering actieplan regenboogstad 2023-2026****	€ 14.684	€ 15.000	Nog niet bekend	Nog niet bekend	Nog niet bekend
5	Subsidie bewustwording, kennisdeling en dialoog koloniaal- en slavernijverleden en de doorwerking daarvan in het heden	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000
	Uitgaven organisatie herdenking 30 juni 2025 (incidenteel)	€ 8.000	-	-	-	-
	Financiële bijdrage Week van Verbinding*****	€ 27.500	PM	PM	PM	PM
	Subsidie voor herdenken*****	-	PM	PM	PM	PM
	Subsidie voor vieren*****	-	PM	PM	PM	PM
	Uitgaven voor herdenkingsmonument	-	€ 300.000	-	-	-
	Subsidie voor 'Draden van ons Nederlandse slavernijverleden' - wandkleed (landelijk project – incidenteel)	€ 30.000	-	-	-	-
	Totaal	€ 223.759	€ 460.000	€ 75.000	€ 75.000	€ 75.000

* Wettelijke taak ADV: Delft ontvangt jaarlijks €0,77 per inwoner via het gemeentefonds voor de uitvoering van de Wet gemeentelijke antidiscriminatievoorzieningen (WGA). Het is nog onbekend of de gemeente dit bedrag na 2026 blijft ontvangen, in verband met de voorgenomen wets- en stelselwijziging rond antidiscriminatievoorzieningen, die op 1 januari 2027 in werking moet treden.

** Antidiscriminatie campagne: Het is op dit moment onzeker of deze regeling na 2026 via de meicirculaire wordt voortgezet, vanwege de geplande wets- en stelselwijziging per 1 januari 2027. Indien de regeling stopt, zal een aanvraag voor structurele financiering worden ingediend via de kadernota.

*** Netwerk verstevigen: Voor deze maatregel moet nog een opdracht worden opgesteld, waarin ook het benodigde budget zal worden gespecificeerd.

**** Regenboogstad: De continuering van deze regeling via de meicirculaire moet nog worden bevestigd. Naar verwachting komt hierover eind 2025 duidelijkheid.

***** Herdenken en vieren: Zoals aangegeven in deze nota willen we 'herdenken en vieren' in 2025 verankeren als een jaarlijks verbindend moment voor alle Delftenaren. We maken keuzes over een vaste datum, een passend budget en betrokken uitvoeringspartners.

Ambities:

1. We zijn allemaal anders, maar Delft is ons thuis.
2. In Delft kan iedereen zichzelf zijn.
3. Een andere mening hebben mag, dat respecteren we van elkaar.
4. Iedereen heeft recht op een volwaardige plaats in de samenleving.
5. We erkennen het verleden en bouwen aan verbinding in het heden.

Bijlagen

Bijlage I:

In gesprek met de stad

Bij het maken van beleid vinden we het belangrijk om aan te sluiten bij de leefwereld van inwoners. Daarom zijn we voor de nota ‘*Samen thuis in Delft*’ in gesprek gegaan met mensen uit de stad. We wilden horen wat zij denken, ervaren en nodig hebben. Door hun signalen, verhalen en ideeën op te halen, die anders misschien onzichtbaar waren gebleven, konden we beleid maken dat beter past bij het dagelijks leven in Delft. Daarnaast hebben de gesprekken bijgedragen aan meer onderlinge verbinding in de stad. De gesprekken vonden plaats tussen november 2024 en maart 2025.

We voerden gesprekken over thema’s als je thuis voelen, discriminatie, polarisatie, emancipatie, het slavernijverleden en regenboogbeleid. Daarbij spraken we met uiteenlopende groepen inwoners: jongeren (leerlingen van het Stanislascollege en Pro Grotius), studenten van de TU Delft, bezoekers van Café Positief Gezond en vertegenwoordigers van organisaties zoals de Ouderenbond (SSBO), de Delftse LHBTI+-vereniging DWH, de Stichting voor Inclusie en discriminatiebestrijding (iDb), het Kwartiermakers Comité Slavernijverleden Delft (KMC) en het Vrouwen in Delft platform/Human House Delft. Ook gingen we in gesprek met wijkregisseurs, de gemeenteraad en de Adviesraad Sociaal Domein (ASD).

Wat doen we met de input uit de gesprekken?

Deze bijlage biedt een rijk overzicht van wat er leeft in de stad. De opgehaalde signalen, zorgen en ideeën vormen een waardevolle basis voor de nota ‘*Samen thuis in Delft*’. Veel van wat is gedeeld door inwoners en organisaties is terug te vinden in de voorgestelde maatregelen. Sommige thema’s vragen nog om verdere verdieping of extra middelen; die nemen we mee in toekomstige beleidsontwikkeling. Zo bouwen we stap voor stap aan beleid dat recht doet aan de dagelijkse werkelijkheid van Delftenaren in al hun verscheidenheid.

Het schema hiernaast geeft per thema de rode draad van de gesprekken weer. Het laat zien welke ervaringen, zorgen en wensen het meest zijn genoemd door inwoners en organisaties.

Samenvattend schema uitkomsten gesprekken met de stad

Thema	Rode draad uit de gesprekken
Inclusief samenleven	Vraag om structurele aandacht, ontmoeting, voorbeeldrol gemeente
Je thuis voelen	Veiligheid, sociale verbinding, schone en toegankelijke wijken
Discriminatie	Onzekerheid over meldpunten, behoefte aan educatie en handhaving
Polarisatie	Verschillen ervaren, dialoog en ontmoeting als remedie
Emancipatie	Brede invulling (gender, beperking, afkomst), focus op waardering
Regenboogbeleid / LHBTI+	Acceptatie wisselt per context, behoefte aan zichtbaarheid en steun
Koloniaal- en slavernijverleden	Beperkte kennis, brede steun voor herdenking en educatie

Uitkomsten gesprekken met de stad

Hieronder volgt de uitwerking van wat we tijdens de participatiegesprekken hebben opgehaald. De opbrengst is per thema uitgewerkt en waar relevant aangevuld met perspectieven van specifieke doelgroepen.

Thema 1: Inclusief samenleven

In vrijwel elk gesprek kwam naar voren dat inclusief samenleven vraagt om méér dan beleid op papier. Het vraagt om concrete actie, zichtbaarheid, ontmoeting en het actief betrekken van de stad. Niet praten over mensen, maar met mensen. Inwoners zien kansen, maar signaleren ook blinde vlekken in de praktijk. Zij willen geen tijdelijke aandacht, maar blijvende inzet en erkenning. Inclusief samenleven mag geen vrijblijvende ambitie zijn, maar moet structureel verankerd zijn in zowel beleid als uitvoering.

Alle groepen: In alle groepen werd het belang benadrukt van ontmoeting en contact tussen verschillende mensen. Jongeren willen open gesprekken en buurtactiviteiten. Studenten zoeken verbinding buiten hun bubbel. Ouderen vragen om meer aandacht voor toegankelijkheid, veiligheid en sociale verbinding in hun leefomgeving. In al deze gesprekken klinkt het verlangen naar een stad waar je ertoe doet, ongeacht leeftijd, achtergrond of beperking.

Raadsleden en maatschappelijke partners: Tijdens de gesprekstafels werd duidelijk dat inclusief samenleven vraagt om een integrale benadering. Er werd gepleit voor een integrale aanpak, inzet van ervaringsdeskundigheid, community building, ambassadeurs binnen de gemeente en het delen van verhalen. Uit de gesprekstafels kwam ook naar voren dat inwoners zich

pas echt gehoord voelen als hun input uit participatietrajecten wordt opgevolgd en zichtbaar wordt gemaakt.

Subthema bij thema 1: Je thuis voelen

In vrijwel alle gesprekken kwam naar voren dat een gevoel van veiligheid, herkenning en sociale verbinding essentieel is om je thuis te voelen. Toch ervaart niet iedereen Delft op dezelfde manier. Sommige groepen voelen zich uitgesloten of ervaren drempels om volledig deel te nemen aan het sociale leven in de stad.

Jongeren: Leerlingen van zowel het Stanislascollege als PrO Grotius gaven aan zich over het algemeen thuis te voelen in hun wijk in Delft, mits deze veilig en vertrouwd aanvoelt. Sociale interactie, buurtactiviteiten en acceptatie spelen hierbij een belangrijke rol. Tegelijkertijd gaven enkelen aan zich minder thuis te voelen door gevoelens van ongemak of het idee 'anders' te zijn.

Studenten: Internationale studenten gaven aan zich thuis te voelen binnen hun eigen studentenbubbels, maar minder in de stad Delft zelf. Zij ervaren soms uitsluiting vanwege taalbarrières en beperkte aansluiting met lokale bewoners. De gemeente kan bijdragen aan een groter thuisgevoel door expliciet uit te spreken dat ook internationals welkom zijn, en door samenwerkingsprojecten te stimuleren tussen studenten en andere bewoners van Delft.

Ouderen: Oudere inwoners benoemen verschillende factoren die het thuisgevoel onder druk zetten: fysieke onveiligheid in het verkeer, beperkte toegankelijkheid van voorzieningen en eenzaamheid. Ook de beperkte toegankelijkheid van openbaar vervoer en de hoge kosten van activiteiten worden als obstakels

ervaren.

Bezoekers Café Positief Gezond: Deelnemers benadrukten dat een rustige, schone wijk en goed contact met burens bijdragen aan een thuisgevoel. Tegelijkertijd werd gewezen op vervuiling (zoals hondenpoep) en het gebrek aan toezicht. Sociale controle en samenleven in de wijk zijn belangrijk. Sommigen gaven aan dat ze zich pas echt thuis voelen als ze zich gezien en begrepen voelen.

Thema 2: Discriminatie

Discriminatie blijkt een herkenbaar en breed gedeeld thema in de gesprekken, al verschilt de mate van directe ervaring. Er is sprake van structurele uitsluiting op onder meer de woningmarkt, arbeidsmarkt en in het onderwijs, maar ook van alledaagse vormen van discriminatie en micro-agressie. Daarnaast blijkt de meldingsbereidheid laag en is er vaak onbekendheid over waar men terecht kan om een melding te doen.

Jongeren: De meeste jongeren gaven aan zelf weinig of geen discriminatie te ervaren. Tegelijkertijd blijkt dat er veel onduidelijkheid is over waar en hoe discriminatie gemeld kan worden. Voorgestelde maatregelen vanuit de gemeente zijn het verhogen van bewustwording, beter toezicht en strengere handhaving. Jongeren vinden het belangrijk om elkaar aan te spreken, respect te tonen, het onderwerp bespreekbaar te maken en steun te bieden aan slachtoffers. Ook noemen ze het belang van educatie.

Bezoekers Café Positief Gezond: Hier kwamen persoonlijke ervaringen met discriminatie nadrukkelijk naar voren. Enkele deelnemers vertelden over ervaringen op de werkvloer of in het dagelijks leven, waaronder etnische discriminatie en

scheldwoorden op straat. Er werd getwijfeld aan het nut van melden: “Als je gaat melden, geloven ze je toch niet?” Anderen gaven juist aan dat bewustwording en educatie essentieel zijn. Ook werd het voorbeeld genoemd van kinderen in de wijk die een te laag schooladvies krijgen vanwege hun achtergrond of waar ze wonen.

Studenten: Internationale en niet-binaire studenten ervoeren discriminatie in de vorm van subtiele uitsluiting, stereotype blikken of opmerkingen. Zo werd genoemd dat kleding (bijvoorbeeld traditioneel of zwart) leidt tot reacties op straat, en dat homo- of lesbische koppels worden nageroepen. Taalbarrières vergroten het gevoel van afstand. Studenten gaven aan dat meer gender- en cultuur sensitieve educatie, en gemeentelijke steun hierin, zou helpen.

Raadsleden en maatschappelijke partners: Er werd benadrukt dat uitsluiting diep kan ingrijpen op het zelfbeeld van mensen en het dagelijks leven van mensen. De impact van structurele en institutionele uitsluiting in bijvoorbeeld het onderwijs of op de arbeidsmarkt, moet beter zichtbaar worden gemaakt. In plaats van een klassieke campagne tegen discriminatie opperde iemand om te werken aan een ‘gelijkheidsboodschap’, gericht op empathie en verbinding. Ook werd gepleit voor educatieve programma’s voor alle leeftijden.

Tegelijkertijd werd duidelijk dat niet iedereen zich aangesproken voelt door het onderwerp. Sommige deelnemers gaven aan moeite te hebben met hoe het thema wordt benaderd. Zij ervaren het soms als iets dat wordt opgedrongen, en hebben het gevoel dat er weinig ruimte is voor een eigen, afwijkende mening. Hoewel zij respect hebben voor anderen die er anders over denken, willen zij niet overtuigd worden om hun visie aan

te passen. Eén deelnemer trok een vergelijking met Noord-Ierland, waar religieuze tegenstellingen hardnekkig blijven bestaan, en vroeg zich af waarom het streven naar begrip en verbinding hier dan wel zou slagen.

Stichting iDb: Stichting voor Inclusie en discriminatiebestrijding (iDb) gaf concrete aanbevelingen voor antidiscriminatiebeleid:

- Vergroot de bekendheid van meldpunten, bijvoorbeeld via fysieke loketten en campagnes.
- Deel jaarlijks de meldingen en ondernomen acties met de stad.
- Voer toezicht en *mystery guests* in bij woningverhuur, horeca en werkgevers.
- Stimuleer antidiscriminatie-trainingen voor personeel van gemeente, politie, onderwijs en woningcorporaties.

Thema 3: Polariserend

De mate waarin polarisatie wordt ervaren, verschilt sterk per groep. Sommige inwoners herkennen spanningen of uitsluiting op basis van achtergrond of mening, terwijl anderen polarisatie niet of nauwelijks ervaren. Wel leeft breed het besef dat ontmoeting en dialoog essentieel zijn om verdeeldheid te voorkomen.

Jongeren: Polariserend werd door de meeste jongeren niet sterk ervaren, maar sommigen merkten wel spanningen tussen culturele of etnische groepen. Er bestond bij een aantal leerlingen ook onduidelijkheid over wat polarisatie precies inhoudt. De voorgestelde aanpak richt zich op het bevorderen van verbinding: gezamenlijke activiteiten, educatie over acceptatie en open dialoog op school en in de buurt.

Bezoekers Café Positief Gezond: Hier werd polarisatie nadrukkelijker benoemd. Deelnemers gaven aan dat ze een groeiend gevoel van verdeeldheid ervaren, onder andere door de landelijke politiek en het publieke debat. Geert Wilders werd expliciet genoemd als voorbeeld van een politicus die volgens hen bijdraagt aan polarisatie. Er werd gesproken over het belang van stemmen, en het idee dat “we vechten tegen een systeem” klonk sterk door. Ook het gevoel dat bepaalde groepen “ons niet willen” voedt het idee van uitsluiting.

Studenten: Hoewel polarisatie niet expliciet als thema aan bod kwam, werd er wel regelmatig indirect naar verwezen. Studenten spraken over het bestaan van ‘bubbels’ waarin mensen vooral omgaan met gelijkgestemden. Deze sociale scheiding wordt niet per se als problematisch ervaren, maar kan wel leiden tot afstand tussen groepen. Internationale studenten gaven aan zich vaak niet volledig thuis te voelen in Delft buiten de universiteit. Culturele verschillen en taalbarrières dragen bij aan wederzijds onbegrip. Daarnaast werd benoemd dat meer educatie en bewustwording nodig zijn, bijvoorbeeld over genderdiversiteit en culturele achtergronden. Zulke kennis en gesprekken zijn belangrijk om sociale afstand te verkleinen en polarisatie in de stad te voorkomen.

Raadsleden en maatschappelijke partners: Er werd geconstateerd dat polarisatie op allerlei niveaus voorkomt: van politieke tegenstellingen tot verschillen in levensstijl, cultuur of overtuiging. Om het wij-zij-denken te doorbreken, pleitten deelnemers voor een aanpak waarin ontmoeting en het delen van persoonlijke verhalen centraal staan. Laagdrempelige initiatieven in buurten, themaweek of symbolische gezamenlijke acties, zoals een dag waarop alle Delftenaren samen eten, kunnen hierin een belangrijke rol spelen.

Er is brede behoefte aan dialoogtafels voor alle lagen van de bevolking, en aan educatie over empathie, respect en inclusie, niet alleen voor jongeren, maar ook voor ouders. 'Community building' tussen verschillende culturele groepen werd genoemd als een belangrijk middel om bruggen te slaan. Interessant is dat polarisatie soms ook als functioneel werd gezien, mits het leidt tot bewustwording en reflectie. Ideeën als kleurige bolletjes op straat of ludieke interventies in de openbare ruimte werden genoemd als creatieve manieren om het gesprek op gang te brengen. Het netwerk SNRP wil actief bijdragen door werkende methoden te verzamelen en anderen te inspireren tot dialoog en verbinding.

Thema 4: Emancipatie

Emancipatie werd door vrijwel alle gesprekspartners gezien als een breed en gelaagd thema, dat verder gaat dan alleen de positie van vrouwen. Het draait om jezelf kunnen zijn, gelijkwaardig mee kunnen doen, en erkend worden in je eigen identiteit en kracht. In vrijwel alle groepen werden meerdere doelgroepen genoemd die daarbij extra ondersteuning nodig hebben.

Bezoekers Café Positief Gezond: Het gesprek ging in op stereotypen en verwachtingen: waarom moeten vooral 'buitenlanders' emanciperen, en niet ook andere groepen? Emancipatie werd breder getrokken dan alleen vrouwenrechten. Ook mensen die binnen blijven en sociaal geïsoleerd raken, of vrouwen die onder druk van de omgeving beperkt worden in hun bewegingsvrijheid, werden genoemd. Er werd aandacht gevraagd voor de verschillende achtergronden van vrouwen (bijvoorbeeld boerkadraagsters), en het belang van respect voor keuzevrijheid en nuance. Geweld tegen vrouwen werd expliciet benoemd als probleem dat aandacht verdient.

Ouderen: Bij ouderen werd gesproken over sociale uitsluiting, beperkte mobiliteit en ontoegankelijkheid van voorzieningen. Vooral ouderen met een beperking worden vaak vergeten in emancipatiebeleid. Er leeft het gevoel dat jongere beleidsmakers onvoldoende oog hebben voor deze groep. Daarnaast werd benoemd dat emancipatie ook betekent: ruimte krijgen voor je eigen tempo, beleving en waarden, zonder veroordeling of normdruk vanuit jongere generaties.

Raadsleden en maatschappelijke partners: De gesprekstafel Emancipatie benadrukte het belang van een intersectionele benadering, waarbij aandacht is voor verschillen in gender, achtergrond, opleiding, beperking en leeftijd. Emancipatie betekent voor veel deelnemers: jezelf kennen en kunnen ontwikkelen, je erkend voelen in je eigen ruimte en vrijheid, en gelijkwaardig behandeld worden met ruimte voor zowel kracht als kwetsbaarheid. Gelijkwaardigheid begint bij de erkenning en waardering van verschillen. Daarom is het essentieel dat beleid zich richt op een brede groep Delftenaren, waaronder ook mensen die niet zijn aangesloten bij bestaande netwerken of instituties. Zij worden vaak aangeduid als 'ongeorganiseerd' of 'afgehaakt'. Ook jongeren, en in het bijzonder mbo-studenten en anderen in kwetsbare posities, verdienen hierbij expliciete aandacht en ondersteuning

Deelnemers pleitten voor meer aandacht voor mentale gezondheid, het versterken van het zelfbeeld, en het creëren van ruimte om te praten over thema's als kwetsbaarheid en identiteit. Kinderen en jongeren zouden al op jonge leeftijd in aanraking moeten komen met thema's als gelijkheid, diversiteit en inclusie via bijvoorbeeld het onderwijs. Wat betreft concrete voorstellen werd onder meer geopperd om:

- te investeren in community building, gericht op ontmoeting,

- verbinding en de zichtbaarheid van 'onzichtbare groepen';
- dialoogsessies en het organiseren van plekken waar ruimte is voor kwetsbaarheid, kunst en expressie;
- een cultuur van waardering en samenwerking te stimuleren, ook binnen en tussen gemeentelijke partners;
- de participatie van alle Delftenaren mogelijk te maken, ongeacht opleidingsniveau, beperking of achtergrond, met passende begeleiding en ondersteuning van initiatieven.

Subthema bij thema 4: Regenboogbeleid

Over het algemeen wordt Delft als redelijk veilig en open ervaren, maar in meerdere gesprekken werd duidelijk dat volledige acceptatie nog niet overal vanzelfsprekend is. Vooral buiten de bekende 'bubbels' of binnen specifieke generaties en wijken ervaren mensen nog belemmeringen om zichzelf te zijn. Acceptatie vraagt om blijvende inzet van de gemeente, vooral op het gebied van educatie, zichtbaarheid en ontmoeting.

Jongeren: De meeste jongeren vinden dat LHBTI+-personen zichzelf kunnen zijn op school en in de stad. Tegelijkertijd bestaan er twijfels, vooral vanwege de sociale norm binnen vriendengroepen of gezinnen. Sociale media blijken weinig invloed te hebben op hun mening, maar het onderwerp blijft gevoelig. Jongeren zien een duidelijke rol voor de gemeente in het bevorderen van acceptatie via educatie, open gesprekken, rolmodellen en zichtbare steun.

Studenten: Studenten benoemden dat er veilige 'bubbels' zijn waarin LHBTI+-personen zich kunnen uiten, maar dat het daarbuiten lastig kan zijn. Vooral voor niet-binaire mensen en mensen die zichtbaar 'anders' zijn. Reacties op straat, zoals nageroepen of aangestaard worden, zijn geen uitzondering. Acceptatie is daarmee nog situationeel. Studenten gaven aan dat

gender- en seksuele diversiteit meer normalisatie en educatie vraagt, ook buiten de studentengemeenschap.

Bezoekers Café Positief Gezond: Er klonken wisselende geluiden. Sommigen gaven aan dat ze vinden dat acceptatie wordt 'afgedwongen' en vroegen zich af waarom seksuele oriëntatie zichtbaar moet zijn. Tegelijkertijd erkenden anderen het belang van zichtbaarheid en veiligheid voor onderdrukte groepen. Er werd benoemd dat regenboogvlaggen worden vernield en dat scholen soms 'te ver' gaan of juist te weinig doen. De spanning tussen vrijheid van meningsuiting en acceptatie werd zichtbaar in het gesprek.

Ouderen: Bij ouderen leeft het gevoel dat LHBTI+-thema's ver van hun leefwereld afstaan. Roze ouderen worden genoemd als groep die zich niet altijd gezien voelt. Regenboogbeleid wordt als abstract ervaren. Voorlichting en persoonlijke verhalen zouden volgens sommigen kunnen helpen om bruggen te bouwen tussen generaties.

DWH: Tijdens een brainstormsessie met DWH werd een breed palet aan concrete ideeën en aandachtspunten gedeeld om de positie van LHBTI+-personen in Delft te versterken. Zo werd voorgesteld om een Christopher Street Day te organiseren in plaats van een traditionele Pride-maand. Een dag waarin zowel ruimte is voor feest als voor protest. Ook werden dialoogmarkten, kunstprojecten en zichtbare waarderingssymbolen genoemd als manieren om inclusieve initiatieven in de stad te versterken.

Daarnaast klonk een sterke oproep voor meer educatie over de oorsprong van Pride, aandacht voor intersectionaliteit en het creëren van zogenaamde 'brave spaces': plekken waar

ook moeilijke of ongemakkelijke gesprekken gevoerd kunnen worden. Ook werd het belang van een inclusieve gemeentelijke uitstraling benadrukt, bijvoorbeeld door brieven, formulieren, stemformulieren en e-mailhandtekeningen op een inclusieve manier vorm te geven.

Er werd bovendien gewezen op tekorten in de zorg voor LHBTI+-personen. Zo werd benoemd dat intersekse personen nauwelijks worden meegenomen in beleid of voorlichting. Daarnaast is het voor veel mensen moeilijk om toegang te krijgen tot PrEP om hiv te voorkomen of een soa-test, en ontbreekt het bij huisartsen en ziekenhuizen vaak aan specifieke kennis over de zorgbehoeften van LHBTI+-personen. Deze signalen onderstrepen de noodzaak van betere voorlichting, scholing en toegankelijke zorgvoorzieningen.

Thema 5: Koloniaal- en slavernijverleden

In meerdere gesprekken kwam naar voren dat het slavernijverleden voor veel inwoners nog onbekend terrein is. Tegelijkertijd groeit het bewustzijn over de betekenis van dit verleden en de doorwerking ervan in het heden. Herkenning, erkenning en educatie zijn sleutelwoorden die herhaaldelijk genoemd worden, net als de behoefte aan rituelen zoals herdenkingen en fysieke plekken van herinnering. Er leeft een duidelijke wens onder Delftenaren om het slavernijverleden niet langer te negeren, maar actief te betrekken bij de stadscultuur.

Jongeren: De meeste jongeren gaven aan weinig tot geen kennis te hebben over het slavernijverleden van Nederland, laat staan van Delft. Toch erkennen velen dat bepaalde groepen nog altijd negatieve gevolgen ervaren. Er is brede steun voor initiatieven zoals jaarlijkse herdenking, het vieren van Ketikoti op 1 juli en het realiseren van een herdenkingsplek in Delft.

Bezoekers Café Positief Gezond: Er werd met verontwaardiging gesproken over het gebrek aan aandacht voor het slavernijverleden in vergelijking met bijvoorbeeld de Tweede Wereldoorlog. De impact van de slavernij wordt vaak onderschat, zo werd gesteld: "De oorlog duurde vijf jaar, slavernij eeuwen." Er was ook erkenning van het feit dat veel mensen van Afrikaanse komaf zich pas recent bewust zijn geworden van hun eigen familiegeschiedenis hierin. Bijeenkomsten en gesprekken worden gewaardeerd, omdat die bijdragen aan bewustwording en verbinding.

Ook kwam het thema Zwarte Piet ter sprake, waarbij deelnemers stelden dat het om meer gaat dan een kinderfeest: het raakt aan gevoelens van uitsluiting en anders-zijn. Ervaringen van pesten en racisme tijdens Sinterklaastijd tonen de emotionele lading die dit thema nog steeds heeft.

Ouderen: De meningen waren verdeeld. Sommigen gaven aan geen sterke band te voelen met het slavernijverleden omdat het 'voor hun tijd' is gebeurd. Tegelijkertijd werd ook gesteld dat erkenning en educatie belangrijk zijn, zeker als het gaat om gezamenlijke geschiedenis en het overdragen van kennis aan nieuwe generaties. De eerste Ketikoti-herdenking in 2024 werd als een positieve stap gezien.

Kwartiermakers Comité Slavernijverleden Delft

(KMC): In maart 2024 bracht het Kwartiermakers Comité Slavernijverleden Delft (KMC) een adviesbrief uit aan de gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders. Deze brief sluit aan op eerdere adviezen en stadsgesprekken die het comité organiseerde. De aanbevelingen zijn geordend rond drie centrale thema's: Verleden, Heden en Toekomst. Hieronder volgt een samenvatting van de belangrijkste adviezen.

Verleden: herdenken met impact

Er is brede steun in de stad voor het realiseren van een fysieke herdenkingsplek die zichtbaar, betekenisvol en educatief is. Deze plek moet samen met de stad worden ontwikkeld, waarbij nadrukkelijk verschillende perspectieven worden betrokken, zowel uit de West als de Oost. Ook nazaten, jongeren, omwonenden en sleutelfiguren worden actief betrokken bij het ontwerp- en realisatieproces. Het KMC adviseert om de herdenkingsplek binnen twee jaar te realiseren, onder regie van de gemeente. Het beoogde budget hiervoor bedraagt € 300.000, vergelijkbaar met andere steden als Utrecht en Almere.

Heden: een gezamenlijke herdenking én viering

Uit de stadsgesprekken blijkt een sterke behoefte aan een jaarlijkse herdenking op 1 juli (Keti Koti), gecombineerd met een feestelijke viering van vrijheid. In 2024 organiseert het KMC in samenwerking met partners een herdenking. Voor 2025 wordt een grootstedelijk festival voorgesteld, ontwikkeld in co-creatie met inwoners, scholen, culturele instellingen en andere organisaties. Dit festival biedt ruimte aan verhalen, kunst, muziek, educatie en ontmoeting, met bijzondere aandacht voor jongeren. De organisatie van de herdenking en viering vraagt om een structurele samenwerking met de gemeente en een jaarlijks passend budget, vergelijkbaar met dat van de vieringen op 4 en 5 mei.

Toekomst: structurele borging en bewustwording

Het slavernijverleden moet niet alleen herdacht, maar ook structureel verbonden worden met de toekomst van Delft. Hiervoor formuleerde het KMC een aantal concrete speerpunten:

1. Educatie
 - Ontwikkel lespakketten voor basis- en voortgezet onderwijs over slavernijverleden, kolonialisme, en de doorwerking in het heden.
 - Leid leerkrachten op via 'train de trainer'-modules, zodat zij dit onderwerp deskundig en met vertrouwen kunnen behandelen.
 - Zet educatie breder in: ook buiten scholen, via ontmoetingen, verhalen en culturele programma's.
2. Onderzoek en stadspublicaties
 - Maak een publieksvriendelijke versie van het onderzoeksrapport, bruikbaar in het onderwijs en voor een breed publiek.
 - Start aanvullend onderzoek naar onderbelichte verhalen, bijvoorbeeld over tot slaafgemaakten in Delft. Onderzoek en educatie moeten elkaar versterken.
3. Vrijheidperiode
 - Investeer vanaf 2025 in een jaarlijkse vrijheidperiode tussen 4 mei en 1 juli, met lezingen, workshops en masterclasses over vrijheid, rechtvaardigheid en gelijkwaardigheid.
4. Nieuw beleidskader voor inclusie
 - Ontwikkel vanaf 2025 een Inclusie Roadmap voor Delft: een praktisch beleidsinstrument waarmee onderwijs, cultuur, media, politiek en bedrijfsleven kunnen bijdragen aan een stad zonder uitsluiting.
 - Borg racismebestrijding en inclusie structureel in beleid, via een Raad van Wijzen als klankbord en toetsingsorgaan.
 - Zorg voor inzet op alle domeinen: personeel, beleid, programmering, partners, publiek.

Raadsleden en maatschappelijke partners: Tijdens de gesprekstafel werd het belang onderstreept van meer aandacht voor de rol van het koloniale en slavernijverleden van Delft, zowel binnen het onderwijs als in de culturele programmering. Het werd als essentieel gezien dat jongeren al op jonge leeftijd kennismaken met dit deel van de geschiedenis. Ook werd het belang van zichtbare erkenning in de stad genoemd. Concreet werden hiervoor verschillende suggesties gedaan, zoals een tijdelijk monument dat meebeweegt met de tijd, een vaste herdenkingsplek, kunst in de openbare ruimte en tentoonstellingen. Daarnaast werd het idee geopperd om meerdere plekken in te richten waar ontmoeting, herdenking en dialoog mogelijk zijn.

Verder was er aandacht voor het delen van persoonlijke verhalen en ervaringen. Ook werd de wens uitgesproken om de geschiedenis van Delft te belichten vanuit diverse perspectieven, zoals die van tot slaaf gemaakten, slavenhouders, aandeelhouders, kolonisatoren en scheepvaarders. Om zo een vollediger en genuanceerd beeld te geven van het verleden.

Conclusie

De gesprekken met inwoners en maatschappelijke organisaties laten zien dat het thema inclusief samenleven leeft in Delft, maar dat de mate van betrokkenheid en beleving sterk uiteenloopt. Veel Delftenaren voelen zich nauw verbonden met dit onderwerp en zien kansen voor meer gelijkwaardigheid, ontmoeting en zichtbaarheid in de stad. Tegelijkertijd zijn er ook inwoners die zich minder aangesproken voelen door bepaalde thema's, of zich zelfs buitengesloten ervaren in het maatschappelijke debat. Waar de een kansen en verbondenheid ziet, ervaart de ander juist uitsluiting, afstand of terughoudendheid. In de gesprekken klonk zowel betrokkenheid als aarzeling door, soms zelfs weerstand. Juist die verschillen onderstrepen het belang van een open en inclusieve aanpak. Het is een voortdurende gezamenlijke zoektocht met ruimte voor verschillende ervaringen en perspectieven.

De gesprekken met inwoners en maatschappelijke organisaties laten zien dat Delft volop in beweging is als het gaat om inclusief samenleven. Wat inwoners met elkaar verbindt, is de behoefte om gezien en gehoord te worden; als mens, als buurtgenoot, als Delftenaar. Of het nu gaat om het tegengaan van discriminatie, het bespreekbaar maken van lastige onderwerpen of het versterken van het thuisgevoel: in gesprek gaan blijkt telkens opnieuw van grote waarde. Daarbij is het belangrijk dat signalen uit de stad niet blijven steken in goede bedoelingen, maar worden vertaald naar concrete actie en beleid dat daadwerkelijk verschil maakt.

Alle thema's die aan bod kwamen, tonen elk op hun eigen manier dat inclusief samenleven een voortdurend proces is. Niet iedereen ervaart polarisatie even sterk, maar er is brede consensus over het belang van dialoog en het doorbreken van wij-zij-denken. Er is waardering voor wat er al gebeurt op het gebied van LHBTI+-acceptatie, maar ook een duidelijke oproep tot blijvende inzet. Het slavernijverleden vraagt om erkenning, educatie en herdenking. En emancipatie vraagt om maatwerk en aandacht voor kwetsbaarheid, zelfbeeld en persoonlijke groei voor iedereen, ongeacht achtergrond of positie. Wat al deze thema's verbindt, is de oproep tot luisteren, leren en samen aan een stad bouwen waar iedereen zich thuis kan voelen. Niet door over elkaar te praten, maar door met elkaar in gesprek te blijven.

Colofon

Dit is een uitgave van

Gemeente Delft

Postbus 78, 2600 ME Delft

Telefoon 14015

Internet www.delft.nl

Foto's onder anderen:

Leonique Hardin, Alyssa van Heyst, Megan de Jong, Anna Samoylova, H. Schouten, Marco de Swart, Davita Tupan, Marieke Zelisse en gemeente Delft.

September 2025

